

standen, daarbij gerekend op eventuele uitkeeringen aan veroordeelde gepensioneerden of onderstand genietenden bij ontslag uit de gevangenis of 's Rijks werkinrichting . . . f 2 211 163,50

Artikel 77. Tijdelijke en voorloopig verleende pensioenen, zoomede onderstanden, daarbij gerekend op eventuele uitkeeringen aan veroordeelde gepensioneerden of onderstand genietenden bij ontslag uit de gevangenis of 's Rijks werkinrichting . . . 35 000,00

Artikel 78. Gratificatiën en onderstanden aan militairen of gewezen militairen der zeemacht, die wegens ziels- of lichaamsgebreken den dienst zonder aanspraak op pensioen verlaten of hebben verlaten:

a. gratificatiën aan onderofficieren en mindere schepelingen en mariniers, die uit den dienst worden ontslagen . . . f 1 500,00

b. gratificatiën en onderstanden aan gewezen militairen, die vóór het in werking treden der Pensioenwet voor de zeemacht 1902 den dienst hebben verlaten . . . 8 500,00

10 000,00

Artikel 79. Wachtgelden van gewezen burgerlijke ambtenaren . . . 500,00

Artikel 80. Aandeel van het Departement van Marine in de kosten van den Militairen Pensioenraad . . . 1 300,00

Artikel 81. Toelagen, ingevolge art. 3 der wet van 9 Mei 1890 (*Staatsblad* n°. 80) . . . 6 347,00

Artikel 82. Kosten van medailles, eeresabels en andere onderscheidingsteekenen en van gratificatiën aan de toekenning der medailles verbonden . . . 10 000,00

Artikel 83. Gratificatiën . . . 5 050,00

Artikel 84. Zieken- en verwondengelden aan personeel bij 's Rijks inrichtingen, niet vallende in de termen der Ongevallenwet 1901; loonen voor feest-, rouw-, dank- en bededagen . . . 42 000,00

Artikel 85. Uitkeeringen bij overlijden ten behoeve van de nagelaten betrekkingen van mindere geëmployeerden en werklieden bij 's Rijks inrichtingen, niet vallende in de termen der Ongevallenwet 1901, zoomede uitkeeringen van uitgestelde premie aan erfgenamen van uit de zeemilitie voortgekomen schepelingen, die vóór het verstrijken van hun dienstverband zijn overleden . . . 2 500,00

Artikel 86. Uitgaven ingevolge de Ongevallenwet 1901 . . . 15 000,00

Artikel 87. Vergoeding ingevolge de laatste zinsnede van art. 113 der Militiewet 1901 . . . 1 000,00

Artikel 88. Subsidie aan de Koninklijke Marine-Jachtclub te Willemsoord . . . 1 000,00

f 2 340 860,50

Vide AFDEELING.

Onvoorziene uitgaven.

Artikel 89. Onvoorziene uitgaven . . . f 60 000,00

f 17 246 825,70⁵

en alzoo tot een bedrag van zeventien miljoen tweehonderd zes en veertig duizend achthonderd vijf en twintig gulden zeventien en een halven cent.

Artikel 2.

Wanneer het bedrag, uitgetrokken bij een der artikelen 4, 5, 6, 7, 8, 12, 13, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, a, 38, b, 39, a, 39, b, 40, a, 40, b, 41, a, 41, b, 42, a, 42, b, 43, 44, 45, 46, a, 46, b, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 54, a, 54, b, 54, c, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, a, 61, b, 62, 63, 64, 65, a, 65, b, 65, c, 66, 67, 68, a, 68, b, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, a, 75, b, 76, 77, 78, 79, 82, 84, 85, 86 en 87 van het bij deze wet vastgestelde hoofdstuk, ontoereikend wordt bevonden, kan het, met inachtneming van het voorschrift van het tweede lid van art. 24 der wet van den 5den October 1841 (*Staatsblad* n°. 40), door overschrijving uit artikel 89 van dat hoofdstuk worden aangevuld.

Artikel 3.

Op artikel 89 van het bij deze wet vastgestelde hoofdstuk worden aangewezen de tot het dienstjaar 1904 behorende uitgaven, het voormeld Departement betreffende, die hare omschrijving niet vinden in een der andere artikelen van dat hoofdstuk en moeten dienen ter voorziening in behoeften, die in den loop van dat dienstjaar onverwacht opkomen.

Die uitgaven worden voor elke soort afzonderlijk in de rekening gebracht en omschreven.

Lasten en bevelen, dat deze in het *Staatsblad* zal worden geplaatst, en dat alle Ministerieele Departementen, Autoriteiten, Colleges en Ambtenaren, wie zulks aangaat, aan de nauwkeurige uitvoering de hand zullen houden.

Gegeven te

De Minister van Marine,

(2. VI. 2.)

MEMORIE VAN TOELICHTING.

Bij het indienen van het wetsontwerp tot vaststelling van het Vide hoofdstuk der Staatsbegrooting voor het dienstjaar 1904 wenscht ondergeteekende in de eerste plaats het standpunt toe te lichten, dat door hem ten opzichte van het materieel der vloot wordt ingenomen.

Bij de behandeling van het wetsontwerp tot vaststelling van dit hoofdstuk voor 1902 in de Tweede Kamer der Staten-Generaal heeft ondergeteekende het reeds met zoovele woorden gezegd, dat hij bij de aanvaarding van de hem als Minister van Marine opgelegde taak, wel overwogen heeft dat, dank de bereidwilligheid van de Kamer, in een 12-tal jaren onze toen noodlijdende Marine geworden is wat zij nu is en dat hij daaruit het vertrouwen heeft geput, dat het ook hem gegeven zal zijn, in overleg en samenwerking met de Kamer, door geleidelijke aanvulling en door vervanging van het verouderd, niet meer strijdvaardig materiaal, alles in een vastgesteld plan, het materieel der Marine te brengen op de hoogte waarop het zijn moet. Voorts werd er door hem op gewezen, dat wij op het oogenblik 9 schepen voor den algemeenen dienst bezitten, terwijl er nog 2 schepen in wording zijn, waarvan de gereedheid voor den dienst van het eene in het laatst van 1903, van het andere waarschijnlijk reeds in 1905 kan worden tegemoet gezien, zoodat wij, wat die schepen betreft, weldra in betere omstandigheden

zullen komen te verkeer en wij met die 11 schepen er — voorloopig althans — al zullen zijn.

In de eischen van den dienst kan alzoo op dit oogenblik geen dringend motief worden gevonden om reeds in het jaar 1904 een 12de schip op stapel te zetten en als gevolg daarvan treedt de organisatie en vernieuwing van het materieel voor de defensie aan de zeezijde meer op den voorgrond. In verband daarmee heeft ondergeteekende dan ook op deze begroting met de gelden, benodigd voor de zoo spoedig mogelijke afwerking van het nog in aanbouw zijnde schip voor den algemeenen dienst, ook de gelden aangevraagd voor de afwerking van de vier torpedobooten, waarvoor op de begroting voor 1903 een eerste termijn werd toegestaan, en voor de aanschaffing van 3 torpedobooten klein model. Tevens werd door het uitrekken van een klein bedrag aan de Staten-Generaal de gelegenheid geboden eene beslissing te nemen over de aanschaffing van een onderzeesche torpedoboot (art. 18). Bovendien vertrouwt ondergeteekende bij de volgende begroting — wellicht reeds eerder — gelden te kunnen aanvragen ten einde een aanvang te kunnen maken met de stelselmatige aanschaffing van het overige voor de binnenlandsche defensie nog benodigd materieel, naar een vast en vooraf door de Staten-Generaal overwogen en in bijzonderheden toegelicht werkplan.

Is met het vorenstaande naar het oordeel van ondergeteekende het nog niet in aanbouw brengen van vorenbedoeld 12de schip voldoende gemotiveerd, dit uitstel zal ondergeteekende de gelegenheid geven om te doen nagaan of het mogelijk zou zijn de schepen van het auxiliair eskader nog een grooter offensief vermogen te geven dan de laatst aangebouwde pantserschepen bezitten. Hoewel de ondergeteekende deze schepen zeer bruikbaar acht, vermeent hij dat hun offensief vermogen nog zeer zou worden verhoogd door vermeerdering van het middelbaar snelvuurgeschut en door eenige verhooging der vaartsnelheid. Tegen het aanbouwen van een schip dat aan die wenschen te gemoet komt, en eenigszins grooter en breeder zal moeten zijn dan de bestaande pantserschepen verzetten zich thans nog bezwaren van verschillende aard, o. m. de wijde der Oosterdoksloop, en ondergeteekende stelt zich daarom tot taak eerst te onderzoeken of het mogelijk is die bezwaren op te heffen, om te trachten den weg tot het bouwen van dergelijke schepen te effenen. Wanneer het ondergeteekende gegeven zal zijn aan de Staten-Generaal gelden te vragen voor den aanbouw van het 12de schip, zal ook van het resultaat der gehouden onderzoekingen van de overwegingen en conclusiën waartoe deze ondergeteekende verder aanleiding geven, moeten blijken.

Voor nieuwen aanbouw is op deze begroting een bedrag uitgetrokken van f 3 588 222, wat f 312 722 meer is dan voor 1903 werd toegestaan. Ofschoon eerstgenoemd cijfer nog ruim 6 ton lager is dan het bedrag van f 4 200 000, dat daarvoor vroeger werd besteed, heeft ondergeteekende gemeend, dat, waar er als gevolg van zijne bij deze begroting voorgestelde maatregelen omtrent het personeel, reeds zulke offers van de schatkist worden gevraagd — het eindcijfer van deze begroting is toch reeds ruim 5 ton hooger dan dat voor 1903 — hij zich ook daarom in zijne aanvragen voor nieuwen aanbouw moest beperken tot het bedrag, dat thans is aangevraagd.

Zeeofficieren, officieren van administratie en personeel van den marine-stoomvaartdienst.

In de bijlage van de Memorie van Toelichting tot de definitieve begroting voor 1903, waarin ondergeteekende eenige opmerkingen en vragen voorkomende in het Voorloopig Verslag over de aanvankelijke begroting voor dat jaar beantwoordde, deelde hij reeds mede dat geringe wijzigingen in de traktementen der zeeofficieren ook door hem noodzakelijk worden geacht.

Bij de samenstelling van de begroting voor 1904 werd met deze wijzigingen rekening gehouden. Zij bepalen zich tot:

1. Gelijktelling van de zeetraktementen van de kapiteins ter zee, commandant van een wachtschip, logementschip en instructieschip, zijnde het bedrag gesteld:

voor de 10 oudsten op f 2700;

voor de overigen op f 2500.

2. Gelijktelling van de zeetraktementen van de kapitein-luitenants ter zee, commandant in Nederland, met behoud van de bestaande indeeling naar ancienniteit, ten gevolge waarvan dat van de commandanten der wachtschepen verhoogd en de onbillijke verhouding tusschen hunne bezoldiging en die van

hunne ranggenooten, als 1e officier geplaatst, weggenomen wordt.

3. Dezelfde gelijktelling voor de luitenants ter zee der 1ste klasse.

4. Verhooging van het zeetraktement van de jongste 40 luitenants ter zee der 1ste klasse in alle overige diensten aan boord met f 300, zoodat dit f 1000 wordt.

Ofschoon deze wijzigingen uit den aard der zaak naar gelang van de appreciatie van de beteekenis der verschillende commandementen beoordeeld kunnen worden, meent ondergeteekende er toch op te moeten wijzen dat het bevel over een wachtschip met zijne vlottende bevolking moeilijk te vergelijken is met het bevel over andere bodems, en er geen gegronde reden bestaat het minder te tellen dan dat over een instructieschip.

De wijzigingen in de traktementen der luitenants ter zee der 1e klasse nemen algemeen erkende onbillijkheden weg. Zoo ontvangen onder de tegenwoordige regeling de luitenants ter zee der 1e klasse, commandanten van wacht-, kost- en logementschepen hetzelfde zeetraktement als hunne ranggenooten in gewonen dienst aan boord; deze ontvangen echter daarenboven aan tafeltoelage f 300.

5. Toekenning aan adelborsten der 1e klasse van:

vast traktement van f 500.

zeetraktement van 250

verhoogd zeetraktement van 125

Ondergeteekende is van meening dat de vermindering van den toeloop in de laatste jaren ook voor een deel te wijten is aan het geringe aanvangstraktement dat jonge lieden, die de marine-carrière kiezen, wacht. En juist vermeerdering van den toeloop is gewenscht om te voorkomen dat het bestaande kleine tekort, bij behoud van de tegenwoordige organieke sterkte, toeneeme en dat, bij de bestaande opleiding der toekomstige zeeofficieren, het wetenschappelijk gehalte der tot het Koninklijk instituut der Marine toegelaten adelborsten daale.

Ondergeteekende meent bij dit voorstel tot verhooging evenwel ook de aandacht te moeten vestigen op de veranderde positie van de adelborsten der 1e klasse. Hunne sterkte houdt thans verband met de bemanningslijsten en de bemanningslijsten zijn gebaseerd op de alarmrollen, terwijl vroeger de sterkte uitsluitend berekend werd naar de behoefte voor aanvulling van de hoogere rangen. Vandaar dat tegenwoordig elke adelborst der 1e klasse aan boord zijn werkkring heeft, terwijl hem vroeger meermalen een werkkring werd aangewezen, speciaal voor hem gecreeerd, doch, afgescheiden van de daaraan verbonden oefening, buiten verband staande tot de georganiseerde bemanning van het oorlogsschip. Thans maken zij dus deel uit van de organisatie en ontvangen daarom reeds tijdens hunne opleidingsjaren de practische vorming, welke hun vroeger in den eersten tijd van hunnen werkelijken dienst moest worden gegeven.

Ondergeteekende heeft het verder noodzakelijk geacht eene toelage vast te stellen voor een beperkt getal officieren, die na het examen voor den rang van luitenant ter zee der 1ste klasse — of een daarmee gelijkgestelden rang — met goed gevolg te hebben afgelegd of zonder examen tot dien rang te zijn bevorderd, op een nader vast te stellen wijze het bewijs leveren van meer uitgebreide kennis in sommige vakken, waaronder het militaire recht. Deze toelage van f 200 's jaars zal niet verenigbaar zijn met de toelage, welke ondergeteekende voorstelt toe te kennen aan officieren-instructeurs bij de opleiding van adelborst, aspirant-administrateur en leerling- (in de toekomst adspirant-) machinist. Deze toelage wenscht hij te bepalen op f 200 voor den rang van luitenant ter zee der 2de klasse en f 300 voor dien van luitenant ter zee der 1ste klasse.

Op deze wijze hoopt ondergeteekende de lust tot studie aan te moedigen, waartoe — kan het zijn — de tijd zal worden gegeven, en bovendien steeds de beschikking te zullen hebben over een voldoende aantal sollicitanten naar leeraars-betrekkingen. Alleen dan toch is het mogelijk eene goede keuze te doen en deugdelijk onderwijs te waarborgen.

Uit het voorgaande is reeds gebleken dat de beide laatste toelagen niet alleen aan zeeofficieren zullen worden toegekend. Ook in de regelingen van de bezoldiging van het korps officieren van administratie en van het personeel van den marine-stoomvaartdienst zullen zij worden opgenomen.

De nieuw ontworpen regeling voor de officieren van administratie (zie bijlage A tot deze Memorie) berust op dezelfde beginselen als

die der zeeofficieren n.l. stijging der inkomsten met den rang en den leeftijd, ongeacht de betrekking. Het vroeger gehuldigde beginsel van verhouding der bezoldiging tot de geldelijke verantwoordelijkheid, dat reeds gedeeltelijk werd losgelaten toen het traktement werd geregeld onafhankelijk van de sterkte der bemanning en sedert de invoering eener bijzondere bezoldiging van de fiskaals niet zuiver meer gehandhaafd werd, is thans geheel prijs gegeven. De traktementen der adjunct-administrateurs werden in overeenstemming gebracht met de bovenvoorgestelde traktementen van de adelborsten der 1ste klasse.

Vermeerdering van het aantal officieren van administratie der 1ste klasse met 2 was noodig, omdat voortaan de functie van fiskaal op alle wachtschepen gescheiden zal worden van het voeren der administratie; de toenemende werkzaamheden laten het niet langer toe deze aan één persoon op te dragen. Tegenover deze vermeerdering staat eene vermindering van het aantal officieren van administratie der 2de klasse met 2.

Door vergelijking van de voorgestelde traktementen van de officieren-machinist en het machinistenpersoneel (bijl. B van deze Memorie) met de tegenwoordige (bijl. B van deze Memorie), waarbij in de eerste plaats gelet moet worden op het verschil van bezoldiging bij denzelfden leeftijd, moge blijken dat eene belangrijke verbetering van de financiële positie door ondergeteekende noodzakelijk geacht werd. Hij vertrouwt dat deze voldoende zal blijken om de zeemacht het verkrijgen en behouden van een voltallig en bekwaam machinekamerpersoneel te verzekeren.

Hoewel de regeling van dat personeel (Hoofdstuk IV, Deel I der Verordeningen voor de Koninklijke Nederlandsche Zeemacht) nog in bewerking is en ondergeteekende zich voorstelt die na gereedheid in haar geheel aan de Kamer over te leggen, acht hij het niet ondienstig haar thans in hoofdtrekken mede te deelen en is zij mitsdien als bijlage B¹ aan deze Memorie toegevoegd. Eenige toelichtingen mogen hiernog plaats vinden.

Het getal inspecteurs is op twee gebracht, omdat naar zijne meening zoowel in Nederland als in Indië een inspecteur aanwezig moet zijn. Ten einde den oudsten inspecteur na een zeker aantal dienstjaren een hooger rang te kunnen toekennen zijn twee rangen in de regeling opgenomen en wel van inspecteur met rang van kapitein ter zee en van inspecteur met rang van kapitein-luitenant ter zee; de titel van hoofdinspecteur is hier niet bruikbaar, omdat de werkkring dezelfde blijft en de oudste inspecteur, die bestemd is in Nederland werkzaam te zijn, geene controle uitoefent op den dienst van den jongeren eventueel in Oost-Indië werkzaam te stellen inspecteur.

De twee bestaande officiersrangën zijn verder behouden. Het heeft een punt van ernstige overweging uitgemaakt daaraan een derden rang, gelijkstaande met dien van adelborst der 1ste klasse toe te voegen. Ondergeteekende heeft daarvan afgezien om de gelegenheid te behouden de bekwaamheden en eigenschappen van hoofdmachinisten te kunnen beoordeelen in den belangrijken en verantwoordelijken werkkring van machinist, chef van de wacht op een schip van groot machinevermogen, alvorens hun den officiersrang toe te kennen. Zooals onze vloot is samengesteld zoude deze gelegenheid geheel ontbroken hebben indien het beginsel was gehuldigd dat deze dienst uitsluitend aan officieren moest worden opgedragen, zij het dan ook aan officieren van een lageren rang dan welke thans aan het personeel van den stoomvaartdienst wordt toegekend.

De bestaande lagere rangen, vijf in getal, zijn teruggebracht tot drie, onmiddellijk volgende op den laagsten officiersrang bij de zeemacht, dien van buitengewoon adelborst der marine-reserve, doch blijvende boven den hoogsten bestaanden scheeps-onderofficiersrang. De sterkte in die rangen, achtereenvolgens genoemd: hoofdmachinist, machinist en adjunct-machinist, evenals thans elk jaar vast te stellen, is in de hier behandelde bijlage voor normale omstandigheden berekend. Zij is niet alleen gebaseerd op de behoefte in oorlogs- en vreedstijd, maar ook op de eischen van bevordering en afwisseling van verblijf in Nederland en in de tropen. Hierdoor heeft deze organisatie voldoende elasticiteit om zich aan te passen aan de te zijner tijd aan te bieden organisatie van het personeel der zeemacht, in verband met de sterkte van het materieel voor de binnenlandsche defensie.

De verhouding tusschen de sterkte van de officiers- en onderofficiersrangën berust op soortgelijke gronden en waarborgt tevens de noodige ervaring en praktische ontwikkeling van den machinist bij bevordering tot den officiersrang.

Hoogere wetenschappelijke kennis dan thans wordt voor het aanvangen van de loopbaan als machinist niet noodig geoordeeld. Het ligt daarom in het voornemen van ondergeteekende

de opleiding te Hellevoetsluis in hoofdzaak onveranderd te handhaven en alleen, wanneer dit noodig mocht blijken, den hoofdmachinisten die zulks wenschen vóór hunne bevordering tot den officiersrang meer dan thans gelegenheid te geven hunne theoretische kennis te vermeerderen, en zich aldus de wetenschappelijke bekwaamheden voor dien rang vereischt eigen te maken.

Voor zoover dit voor berekening vatbaar is, zal bij de ontworpen organisatie beloofde rang bereikt kunnen worden na ongeveer 14jarigen dienst en op ongeveer 33jarigen leeftijd.

De regeling van de bezoldiging geschiedde op overeenkomstige wijze als ten aanzien van de zeeofficieren en nu ook van de officieren van administratie is gevolgd. Alleen heeft ondergeteekende gemeend eenig verschil te moeten maken tusschen den dienst als hoofd van een machinekamer en als ondergeschikte, omdat het meermalen zal kunnen voorkomen dat twee officieren of machinisten van denzelfden rang aan boord van één schip dienen of bij één atelier werkzaam zijn, waarvan een als hoofd, de ander ondergeschikt. In het korps zeeofficieren kunnen zulke verhoudingen slechts tijdelijk voorkomen en bestaat er dan door groot verschil in ancienniteit reeds voldoende verschil in bezoldiging.

Ondergeteekende zal trachten in het tijdelijk tekort aan machinisten door aanneming van particuliere machinisten zooveel mogelijk te voorzien; de wijze waarop dit zal geschieden maakt nog een punt van onderzoek uit. Ondergeteekende wenscht in ieder geval deze aanvulling zooveel mogelijk te beperken ten einde de in dienst zijnde jeugdige machinisten zoo min mogelijk in hunne bevordering te schaden.

Ondergeteekende stelt zich voor het aantal officieren geleidelijk — in 1904 met 8 — uit te breiden.

Stokerspersoneel.

Bij de behandeling der definitieve begroting voor 1903 gaf ondergeteekende reeds te kennen voornemens te zijn de regeling van het stokerspersoneel te baseeren op het rapport van de stokerscommissie.

In de bijlage B¹ dezer memorie zijn aangegeven de rangen, welke ondergeteekende aan het personeel wenscht toe te kennen. De bekwaamheden, voor deze rangen vereischt, komen nagenoeg overeen met die door de commissie gesteld voor de overeenkomstige onder andere namen voorgestelde rangen.

Behalve op dit punt wijkt de voorgenomen regeling nog van de voorstellen der commissie af ten aanzien van de eigenlijke vurenstokers. Het kwam ondergeteekende voor dat zij niet voldoende gewaarborgd had het behoud van stokers, die hoewel weinig ontwikkeld en den aanleg tot werkman missende, noodig voor opklimming tot de onderofficiersrangën, toch als eigenlijke stokers door fysieke ontwikkeling en groote ervaring voor de vuren een onmisbaar element vormen in het machinekamerbedrijf. Met het oog daarop werd de regeling der bezoldiging, door de commissie ontworpen, nader aangevuld.

Voorts werd er eene verhooging van bezoldiging met f 5 in opgenomen voor korporaals-stokers der 2de klasse na 6 jaar dienst in dien rang, mits in het bezit zijnde van het certificaat van goed gedrag en uitmuntende doorbruikbaarheid.

Ofschoon ook bij deze begroting gerekend is op het aanwerven van werklieden, zoo is ondergeteekende toch voornemens dit zooveel mogelijk te beperken en afhankelijk te stellen van hetgeen uit het aanwezige stokerspersoneel onder aflegging der vastgestelde proeven, getrokken kan worden.

Als bijlage B¹ en B² zijn aan deze Memorie toegevoegd de regelingen der traktementen en soldijen van het stokerspersoneel thans en in de toekomst, terwijl in de bijlage B³ wordt aangegeven de opgave van de benodigde sterkte van dat personeel.

Ten aanzien van de stokers voor binnenlandschen dienst wenscht ondergeteekende nog te vermelden dat de aanneming daarvoor verder geregeld zal worden naar de behoefte in verband met het voornemen om, zoodra het eigenlijke stokerspersoneel voltallig genoeg zal zijn om daaraan den dienst der conservatie op te dragen, tot dezen maatregel over te gaan. Dit korps zal dus na verloop van tijd uitsterven.

Werfdivisie.

In aansluiting aan het rapport der stokerscommissie is ondergeteekende van meening dat als regel de werklieden uit de stokers getrokken moeten worden en het niet mogelijk is aan boord der schepen de volledige werkmanskennis voor de hoogste stokersrangën te verwerven.

Ook de voor die rangen noodige kennis en vaardigheid in de

behandeling der machines en het drijven daarvan, kan niet voldoende in den dienst aan boord verworven worden.

Voor deze beide rangen is daarom opleiding noodig. Ondergeteekende is voornemens de daartoe noodige gelegenheid te Willemsoord open te stellen of, voor zoover zij reeds ter opleiding van de tegenwoordige sergeants-stoker bestaat, die uit te breiden.

De werkmanskennis zal verworven moeten worden in de werkplaatsen op 's Rijks werf, de kennis van inrichting en behandeling van werktuigen op twee daartoe te bestemmen kanonneerbooten.

Ondergeteekende wenscht de bovengenoemde opleidingen te vereenigen met de eerste vorming van jeugdige stokers, hetzij deze met of zonder eenige werkmanskennis worden aangenomen. Thans zijn deze gehuisvest op het wachtschip te Willemsoord en ondergeteekende is voornemens ook de beide andere opleidingen in de rol van dien bodem op te nemen. Hij acht het echter wenschelijk de drie opleidingen gezamenlijk te huisvesten aanvankelijk op een speciaal daarvoor te bestemmen bodem, liggende op de werf te Willemsoord, later in een bijzonder daarvoor aan te wijzen deel der kazerne, met het doel de dienstregeling geheel in overeenstemming te kunnen brengen met de werkuren der Rijkswerf.

Als logementschip stelt hij zich voor aan te wijzen Hr. Ms. korvet *Sommelsdijk*, welke bodem wegens den tijdelijken aard dezer bestemming geene wijzigingen van betekenissen zal behoeven te ondergaan. Onder de bevelen van den commandant van het wachtschip zal de oudste der aan boord van bedoeld korvet te detachteren zeeofficieren de leiding der oefeningen hebben, welke, voor zoover zij niet van zuiver militairen aard zijn, aan personeel van den stoomvaartdienst zullen worden opgedragen. De sterkte van dit personeel zal uit den aard der zaak verband houden met de sterkte van het personeel in opleiding.

Aanvankelijk zullen op de *Sommelsdijk* gehuisvest zijn de korporaals-stoker, niet behoorende tot de bijzonder als werkmanskennissen, voor wier aanneming bij de definitieve begroting voor 1903 gelden werden aangevraagd, voor zoover zij niet naar de schepen werden gezonden, en stokers van verschillende rangen reeds bij de zeemacht dienende, die aanleg als werkmanskennissen hebben, ten einde hen allen verder te ontwikkelen en hen aldus in staat te stellen de vereischte proeven voor hogere klasse of hooger rang af te leggen, zoodra zij aan de andere daarvoor gestelde eischen voldoen; eindelijk de in den laatsten tijd vóór het in werking treden van bovenomschreven opleiding aangeworven jeugdige stokers, voor zoover deze nog eenige vorming noodig hebben.

Later worden op genoemden bodem en, indien het ondergeteekende gegeven mag zijn den bouw van eene kazerne tot stand te brengen, nog later in die kazerne gehuisvest de korporaals-stoker der 1ste en 2de klasse, die in aanmerking komen om zich voor hooger rang te bekwamen, en de reeds genoemde jeugdige stokers.

Verder is hij voornemens, wanneer de ruimte zulks toelaat ook de miliciens-hulpmachinist, die thans zeer oneigenlijk onderricht ontvangen op het oefeningsschip der marine-reserve, op dien bodem hunne opleiding te doen geven door het personeel, voor de andere opleidingen bestemd.

Mocht er dan nog ruimte beschikbaar zijn dan zullen op bedoelden bodem ook worden ondergebracht stokers van verschillende rangen, waaraan tijdelijk op de vloot geene behoefte is.

In het bovenstaande werd, in afwijking van het stokersrapport, niet gesproken van stokersleerlingen, omdat het zich liet aanzien dat aanneming daarvan voorloopig niet noodig zal zijn. Vermoedelijk zal het mogelijk zijn uit de aanwezige jeugdige stokers de voor de hogere rangen noodige sterkte te recruteeren.

Ten overvloede wordt hier nog vermeld, dat de opleiding tot sergeant-stoker, waarvan boven sprake was, nog wordt voortgezet voor de korporaals-stoker, die er 15 October 1903 bij gedetacheerd worden. Het theoretische gedeelte van die opleiding, dat eveneens plaats vindt aan boord van het oefeningsschip der marine-reserve, loopt ongeveer 1 April 1904 af; de verdere practische opleiding aan boord van verschillende schepen 15 October d. a. v. Deze opleiding komt dan te vervallen om in anderen vorm te worden voortgezet op de bovenomschreven wijze.

Onderofficieren en mindere schepelingen.

Aandachtig zijn door ondergeteekende de maatregelen overwogen, welke wijlen de Minister Kruys ten vorigen jare in het belang van het personeel der zeemacht wenschte uit te voeren, nadat de Staten-Generaal daarvoor de noodige gelden zouden hebben toegestaan.

Slechts gedeeltelijk heeft hij zich met diens voornemens kunnen vereenigen, gelijk blijken zal uit ondervolgende uiteenzetting van hetgeen door hem noodig wordt geoordeeld en waarvoor mitsdien de noodige gelden op deze begroting worden aangevraagd.

Aan alle onderofficieren boven den korporaalsrang wenscht ondergeteekende eene maandelijksche toelage toe te kennen voor het houden van tafel, bedragende binnen de zeegaten van het rijk in Europa f 2.50, daarbuiten f 4. — In overeenstemming met de bestaande regeling voor de officieren en de ontworpen regeling voor de machinisten, zal deze tafeltelage met het verhoogde zeetraktement tusschen de keerkaringen vereenigd worden.

Ten einde de daarvoor in aanmerking komende wacht- en instructieschepen, in afwachting van kazernebouw zooveel mogelijk te ontlasten van overtollig personeel zal door ondergeteekende worden overwogen of het mogelijk is een gedeelte der onderofficieren aldaar in *dépôt* te plaatsen; zonder dat zij aan boord in huisvesting of voeding zijn en hun ter tegemoetkoming in de meerdere uitgaven, die daarvan voor hen het gevolg zijn, eene verhooging van soldij toe te kennen.

Hoewel de wijze, waarop dit zal geschieden nog niet voor eene definitieve beslissing vatbaar is, heeft ondergeteekende, ten einde een dergelijken maatregel in 1904 te kunnen uitvoeren en de daaruit voortvloeiende onkosten te kunnen bestrijden, op artikel 35 dezer begroting eene som gebracht onder den naam van voedinggeld en daarmede artikel 45 evenredig verminderd.

Tegen vermindering van het korps schrijvers met een 4-tal schrijvers-majoor, wenscht ondergeteekende het te vermeerderen met een 4-tal opperschrijvers.

Van de in Hoofdstuk VI, Deel I der Verordeningen voor de Zeemacht genoemde sergeant-onderofficieren met uitzondering van de muzikanten en geweer-makers-monteur, wenscht de ondergeteekende de aanvangssoldij te verhoogden, die van de bootslieden met f 4. die van de anderen met f 2 's maands; terwijl hij hen in het genot van verhooging hunner soldij met f 2 wenscht te stellen na 4 jaren dienst in plaats van na 8 jaren, zooals thans onder de bestaande voorwaarden.

Met dezelfde uitzondering als boven reeds gemaakt, wenscht de ondergeteekende ook de in bedoeld hoofdstuk genoemde korporaals in plaats van na 8 jaren reeds na 4 jaren in het genot der soldijverhooging te doen treden. Tegelijkertijd wenscht hij de aanvangssoldij van de kwartiermeesters met f 2 te verhoogden.

Uit het voorgaande moge blijken dat ondergeteekende de onderofficieren van het zoogenaamde schippersvak in gunstiger conditie wenscht te laten, of wat de kwartiermeesters aangaat, te brengen, dan de overige onderofficieren. Hij vereenigt zich toch geheel met hetgeen zijn ambtsvoorganger ten aanzien van de onderofficieren van dit vak aanvoerde. Voorzeker valt het niet te ontkennen dat in andere dienstvakken een grootere mate van kennis wordt vereischt. Maar de eischen, welke ten aanzien van opnemings in het vaste korps en bevordering aan schippers en bootslieden worden gesteld, zijn, ofschoon niet in examen-eischen belichaamd, ten slotte niet minder zwaar; uit de ranglijsten kan zulks blijken. (1)

Eensdeels omdat de opleiding van dezelfde jongelieden tot geweer-maker en monteur in den daarvoor vastgestelden tijd aan bezwaren onderhevig bleek, anderdeels omdat bij invoering van de draadloze telegrafie de monteurs aan boord noodig zijn voor zij de noodige bekwaamheid van geweer-maker kunnen hebben verworven; bovendien ook omdat er minder geweer-makers dan monteurs op de vloot noodig zijn, zal de gecombineerde opleiding worden gesplitst in eene tot geweer-maker en eene andere tot monteur, zonder het totale aantal op te leiden jongelieden te vermeerderen. De regeling hunner toekomstige positie ondergaat hierbij geene verandering.

Ten einde hun betere gelegenheid tot studie te geven is de opleiding overgebracht van het wachtschip te Amsterdam naar

(1) Den 1sten Juli 1903 waren voorbijgegaan voor hooger rang of opnemings in het vaste korps:

in de schippersqualiteit	11 onderofficieren	= $\frac{1}{19}$
in de koutabels	4	= $\frac{1}{26}$
in de bootelers	1 onderofficier	= $\frac{1}{40}$
in de zeekenverpl.	2 onderofficieren	= $\frac{1}{24}$

in de overige in Hoofdstuk VI, Deel I, voorkomende qualiteiten geene.

Hr Ms. instructieschip *Admiraal van Wassenar* en zijn voorstellen in overweging tot inrichting van eene betere lokaliteit voor hunne opleiding.

Ten opzichte van de matrozen der 1ste klasse, waaronder niet verstaan worden de aan die klasse gelijkgestelde schepelingen, wenscht ondergeteekende de volgende maatregelen te nemen: matrozen der 2de klasse kunnen niet vóór het 22ste levensjaar te zijn ingegaan tot matroos der 1ste klasse worden bevorderd; de aanvangssoldij van deze klasse blijft dezelfde; zij wordt na 4 jaren dienst in deze klasse verhoogd met f 3 en na nogmaals 4 jaren dienst weder met f 3, mits de schepeling alsdan in het bezit van het certificaat van goed gedrag is;

indien niet in het bezit van het brevet van kanonnier der 1ste klasse of matroos-torpedist kunnen matrozen der 1ste klasse een bewijs van bekwaamheid als zeilmaker verwerven, dat zij verliezen indien hun een der genoemde brevetten wordt uitgereikt, maar behouden bij bevordering tot kwartiermeester; voor zeilmakerswerkzaamheden aangewezen wordende, wordt hun alsdan eene toelage van f 2 's maands toegekend. Deze toelage kan genoten worden gelijktijdig met de toelage verbonden aan het brevet van kanonnier der 2de klasse of aan het nader te noemen brevet van seiner, doch niet gelijktijdig met beide.

Eindelijk werd reeds voor matrozen der 1ste klasse de mogelijkheid geopend zonder aan de opleiding tot kwartiermeester deel te nemen, tot dien rang te worden bevorderd, mits er niet reeds aan deelgenomen hebbende en te oud om er nog bij te worden geplaatst.

In de positie der muzikanten wenscht ondergeteekende eenige verbetering te brengen door invoering van den stand van aspirant-muzikant, gelijkstaande met matroos der 1e klasse, ter vervanging van den tegenwoordigen leerling-muzikant.

Deze benaming blijft behouden voor de jongere bij het muziekkorps geplaatste schepelingen, die aldaar in stand gelijk gesteld zullen worden met matroos der 2e klasse en dezelfde soldij als deze zullen genieten.

De soldij van matroos der 3e klasse wordt dan verder alleen genoten door de jeugdige schepelingen, bij het muziekkorps tijdelijk op proef werkzaam gesteld, totdat zij voor bevordering in aanmerking komen.

Tot de wederinvoering van de stuurmansqualiteit, door den Minister Kruys in uitzicht gesteld, wenscht ondergeteekende niet over te gaan. Naar zijne meening is de noodzakelijkheid daarvan niet gebleken. Aangezien het seinwezen te zware eischen stelt om elken willekeurigen schepeling aan boord daarin voldoende te ontwikkelen, wenscht hij een brevet van seiner in te stellen, te verwerven door matrozen der 1e en 2e klasse, onder genot van eene toelage van f 2.— 's maands; uitgesloten hiervan zijn de kanonniërs der 1e klasse en matrozen-torpedist.

Het brevet van seiner wordt behouden bij bevordering tot kwartiermeester, maar wordt verloren bij overgang in eenige andere qualiteit, hetzij met of zonder bevordering tot den korporaalrang.

Matrozen-seiner, die om eenige reden niet kunnen of wenschen bevorderd te worden tot kwartiermeester, kunnen tot korporaal-seiner worden bevorderd, maar zijn voorloopig van verdere

bevordering uitgesloten. Het maakt nog een punt van overweging uit bij de invoering van de draadloze telegrafie ook voor de seiners den sergeantsrang open te stellen en daarvoor kennis van deze seinmethode te eischen.

De aspiranten-matrozen-seiner zullen bij voorkeur uit de meest intelligente schepelingen worden gekozen; ondergeteekende vertrouwt dat het dan mogelijk zijn zal, hen op de opnemingsvaartuigen dienst te laten doen als assistent van de officieren, na aan boord dier vaartuigen daartoe bekwaamd te zijn.

De wijze van opleiding tot seiner is nog niet geheel geregeld, maar zal hoogst eenvoudig kunnen zijn, omdat zij zoo goed als uitsluitend uit practische oefeningen zal bestaan.

Ondergeteekende is wijders voornemens de toelage, verbonden aan het brevet van matroos-torpedist, bij bevordering tot den korporaalrang te doen behouden en verder de bepaling te doen vervallen, waarbij het maximum van de soldij door den korporaal te genieten, op f 38.— wordt gesteld.

In overeenstemming ten slotte met hetgeen door ondergeteekende bij de behandeling der begroting over 1903 is medegedeeld, ligt het in zijne bedoeling voor miliciens de gelegenheid open te stellen om in den zeedienst over te gaan als matroos der 3de klasse onder de volgende voorwaarden:

1. het aangaan van een dienstverband voor den tijd van 5 jaren;
2. toekenning van eene premie van f 650, waarvan f 50 bij het aangaan der verbintenis en f 600 bij het eindigen daarvan;
3. uitbetaling van dit laatste gedeelte der premie, indien de aangenomene vóór het einde der verbintenis den dienst moet verlaten wegens omstandigheden van zijnen wil onafhankelijk, aan hemzelf; aan zijne erven ingeval van overlijden vóór het verstrijken van den termijn; tenzij dat overlijden een gevolg is van zelfmoord of door het gerecht wordt bewerkstelligd.

Met het oog op de laatste der bovengenoemde voorwaarden is eene wijziging gebracht in de omschrijving van art. 85.

Ondergeteekende is voornemens een dertigtal miliciens der lichting 1903 tot eene vaste verbintenis op bovengenoemde voorwaarden toe te laten, nadat deze begroting door de Staten-Generaal zal zijn goedgekeurd. Inmiddels kunnen de miliciens, die den wensch tot overgaan te kennen geven tot bovengenoemd tijdstip in werkelijken dienst blijven.

De miliciens der volgende lichtingen zullen de vaste verbintenis kunnen aangaan op het tijdstip dat hunne lichting met groot verlof huiswaarts vertrekt.

De geldelijke gevolgen aan de invoering van de hiervoren omschreven voorstellen omtrent organisatie en bezoldiging van het personeel der vloot verbonden, zijn voor het jaar 1904 begroot op f 302 240. Daarvan zal een bedrag groot f 157 390 ingevolge het Koninklijk besluit van 27 Juli 1896 n°. 22 (*Staatsblad* n°. 141) uit het 1ste hoofdstuk der begroting van Nederlandsch-Indië aan het Departement van Marine worden restitueerd.

Een gespecificeerd overzicht van deze bedragen moge hier eene plaats vinden.

VOORGESTELDE MAATREGELEN.		Artikel der begroting voor 1904.	Bedrag ten laste van Hoofdstuk VI der Staatsbegroting.	Restitutie uit het 1ste Hoofdstuk der begroting voor Ned.-Indië.
	1.	2.	3.	4.
Wijziging van de traktementsregeling van kapiteins ter zee, kapitein-luitenants ter zee en luitenant ter zee der 1ste klasse		35	f 4 150	f 2 000
Wijziging van de traktementsregeling der adelborsten der 1ste klasse		30 en 35	5 000	13 500
Wijziging van de sterkte en de traktementsregeling van de officieren van administratie, uitgezonderd de adjunct-administrateurs.		35	1 200	1 500
Wijziging van de traktementsregeling der adjunct-administrateurs		31 en 35	850	2 000
Toelagen wegens bijzondere wetenschappelijke kennis.		35	Memorie.	Memorie.
Toelagen aan officieren-leeraars bij de opleidingen tot zeeofficier, officier van administratie en machinist.		38a, 39a en 40a	3 200	
Wijziging van de regeling van het personeel van den marine-stoomvaartdienst.		33 en 35	63 200	112 000
Tafeltoelage van onderofficieren.			20 500	10 500
Verhooging van soldij aan sergeant-onderofficieren.			11 900	3 900
Verhooging van soldij aan kwartiermeesters.		35	2 950	1 460
Verhooging van soldij aan matrozen der 1ste klasse.			23 870	8 530
Invoering van brevet van seiner.			3 000	2 000

Naarmate het personeel van den marine-stoomvaartdienst ten gevolge der voorgestelde maatregelen zijne voltalligheid zal naderen, zullen ook de uitgaven voor dat personeel toenemen; bij voltalligheid zullen de totale jaarlijksche uitgaven voor dat personeel toegenomen zijn tot een bedrag van f 220 000,00, waarvan, bij eene formatie van het auxiliair eskader uit zes schepen, uit de begroting voor Nederlandsch-Indië, een bedrag zal worden gerestitueerd van f 132 000,00.

Het eindcijfer van dit hoofdstuk der Staatsbegroting voor 1904 bedraagt f 17 246 825,70⁵, tegen f 16 676 886,18⁵ voor 1903 toegestaan.

Het verschil ad f 569 939,52 is een gevolg van *hogere* raming van de:

Iste afdeeling. Kosten van administratie, met f	6 292,83
IIde afdeeling. Materieel der zeemacht, met	384 222,00
IVde afdeeling. Loodswezen, enz., met. . .	97 304,25
Vde afdeeling. Pensioenen, enz., met. . .	105 604,00

Totaal meer. f 593 423,08

waartegenover *lagere* raming van de

IIIde afdeeling. Personeel der zeemacht, met	23 483,56
--	-----------

Blijft meer. f 569 939,52

Tegenover de geraamde uitgaaf voor 1904 op dit hoofdstuk staat eene geraamde inkomst, bij de Wet op de Middelen verantwoord wordende, voor:

Bijdragen voor de opleiding van adelborsten. f	40 000,00
Bijdragen voor de opleiding van adspirant-administrateurs	3 100,00
Bijdragen voor de opleiding van leerlingen-machinist.	12 800,00

Opbrengst van den verkoop van onbruikbare en overtollige goederen, waaronder gerekend wordt op de prijs van twee uit de sterkte der zeemacht af te voeren fregatten. Het voornemen bestaat de schepen *Atjeh* en *Tromp*, die voor geen verdere diensten in aanmerking komen, te verkoopen 182 000,00

Opbrengst van de rechten van zegel, registratie en leges, zoomede van invoer en accijnzen 137 700,00

Opbrengst van den verkoop van Nederlandsche en West-Indische kaarten 1 000,00

Opbrengst van loodsgelden 2 270 000,00

Bezoldiging van het personeel bij de verlichting op de Wester-Schelde en in hare mondingen, welke, ingevolge de tusschen België en Nederland bestaande overeenkomst van 31 Maart 1866 (*Staatsblad* n°. 80) komen ten laste van België 9 750,00

Opbrengst wegens het weghalen der spoeling en afval van levensmiddelen in de drie marine-directiën (Willemsoord, Amsterdam en Hellevoetsluis). 2 200,00

Totaal f 2 658 550,00

zijnde f 445 190,00 hooger dan het geraamde bedrag voor 1903.

Tot toelichting der hogere bedragen welke op de verschillende afdeelingen van dit hoofdstuk der Staatsbegroting zijn aangevraagd, wordt beleefdelijk verwezen naar de mededeelingen vervat in deze Memorie, naar de toelichtingen in den uitgewerkten en toelichtenden staat behorende bij de raming van kosten en naar het vergelijkend overzicht der bedragen welke respectievelijk op genoemden staat voor het dienstjaar 1903 en die voor 1904 zijn uitgetrokken. (Zie bijlage C.)

Iste AFDEELING.

Het totaal dezer afdeeling bedraagt f 394 047,50 tegen f 387 754,67 voor 1903 toegestaan.

Het verschil voor elk artikel in den toelichtenden staat nader verklaard, is een gevolg van hogere raming van:

Art. 5. Bezoldiging van de officieren, ingenieurs, enz. bij het Departement, met f 491,66⁵

Art. 8. Zeetraktementen, enz. van het militair personeel bij 's Rijks werven, met 861,50

Art. 9. Bezoldiging van de ingenieurs, met. 2 933,33⁵

Art. 13. Bureau- en lokaalbehoeften (werven), met f 200,00

Art. 15. Onderhoud, enz. van het verificatiegebouw, bureau- en lokaalbehoeften (verificatie zee-instrumenten en tijdseinrichtingen), met 860,00

terwijl nieuw-opgebracht werden:
Art. 3. Jaarwedden van de klerken, de boden en de vaste knechts bij het Departement (vroeger begrepen onder art 2), tot een bedrag van 26 650,00

Art. 11. Jaarwedden van de klerken bij 's Rijks werven 6 050,00

Art. 12. Periodieke traktementsverhoogingen voor de in art. 11 bedoelden 1 591,66⁵

Totaal meer f 39 638,16⁵

waartegenover eene *lagere* raming van:

Art. 2. Jaarwedden van den secretaris-generaal en van de verdere ambtenaren bij het Departement tot en met den rang van adjunct-commies (waaruit tot dusverre de bezoldigingen van alle ambtenaren en beambten bij het Departement werden gekweten), met. f 23 640,00

Art. 4. Periodieke traktementsverhoogingen aan de klerken, de boden en de vaste knechts, met. 1 500,00

Art. 7. Zeetraktementen, enz. van het personeel van den Marinestaf, met. 198,00

Art. 10. Jaarwedden van de griffiers, magazijnmeesters en verdere ambtenaren bij 's Rijks werven, tot en met den rang van adjunct-commies (waaruit tot dusverre de bezoldigingen van alle ambtenaren bij de werven gekweten werden) met 6 383,33⁵

Art. 14. Bezoldigingen van het personeel bij de inspectie, enz. van 's Rijks zeeinstrumenten, met 1 624,00

Totaal minder. f 33 345,33⁵

Blijft meer f 6 292,83

Met betrekking tot het aangevraagde bedrag op art. 9 zij het navolgende medegedeeld:

Niettegenstaande in de Regeling van het Korps Ingenieurs der Marine, vastgesteld bij Koninklijk Besluit van 18 Februari 1893, n°. 16, periodieke traktementsverhoogingen werden opgenomen en verschillende destijds bestaan hebbende misstanden werden weggenomen, bestaat sedert vele jaren bij dat Korps voortdurend een incompleet en melden zich bij oproeping van aspirant-ingenieurs nagenoeg geen kandidaten aan.

De oorzaak daarvan ligt ten eerste in de omstandigheid, dat de geldelijke vooruitzichten van de Marine-ingenieurs immer ongunstiger zijn geweest dan die van hunne collega's van den Waterstaat, hoewel door het vorderen van twee ingenieurs-diploma's voor de eersten, namelijk die van scheepsbouwkundig en van werktuigkundig ingenieur, aan de toelating hogere eischen worden gesteld dan voor de laatstbedoelde ambtenaren.

Bovendien zullen bij de bestaande regeling der bezoldigingen, wegens de lange termijnen, die tusschen de periodieke verhoogingen moeten verlopen de ingenieurs gedurende hun geheelen diensttijd nimmer het gemiddelde der bezoldiging voor iederen rang vastgesteld kunnen genieten; daartoe toch zouden zij tot op meer dan negentigjarigen leeftijd in dienst moeten blijven.

De weinige lust om bij de Marine in dienst te treden, heeft dan ook ten gevolge gehad, dat er, gedurende de laatste tien jaren, nooit méér kandidaten zijn geweest dan er plaatsen beschikbaar waren en dus ieder, die zich aanbood, moest worden aangesteld.

Waar nu op hoofdstuk IX der begroting voor 1903 de fondsen zijn toegestaan, om de bezoldigingen van het korps ingenieurs van den Waterstaat te verbeteren, behoeft het zeker geen uitvoerig betoog, dat er onder de bestaande omstandigheden nog minder kans zal bestaan het noodige personeel voor den dienst der Marine te bekomen, wanneer de vooruitzichten voor de beide takken van Staatsdienst worden in rekening gebracht.

Ondergeteekende vermeent dan ook dat, wil men van eene

voor aankoop, aanmaak en herstelling van materialen, goederen en voorwerpen voor den voorraad f 822 850, zijnde f 25 350 minder dan voor 1903 werd toegestaan;

voor aanschaffing, wijziging en herstelling van geschut, affutage, projectielen, handwapenen, torpedo's, enz., behalve voor nieuwe schepen, f 368 740, zijnde f 125 190 meer dan voor 1903 werd toegestaan;

voor aankoop, onderhoud en herstelling van gereedschappen en werktuigen, aanbouw, onderhoud en herstelling van werfinrichtingen, werkvaartuigen en gebouwen f 415 855, zijnde f 3 815 minder dan voor 1903 werd toegestaan;

voor algemeenen dienst, beproevingen en proefnemingen f 356 550, zijnde f 6 910 meer dan voor 1903 werd toegestaan.

Behalve voor de voortzetting van den bouw van het 4de pantserschip en van de 4 torpedobooten type-Ophir, waarvoor respectievelijk de tweede en eerste termijnen bij de begroting voor 1903 werden toegestaan, worden gelden aangevraagd om 3 torpedobooten klein model in aanbouw te brengen (art. 18).

Zooals reeds in de Memorie van Toelichting op het ontwerp van wet tot definitieve vaststelling van het Vldc hoofdstuk der Staatsbegroting voor 1903 werd medegedeeld, acht ondergeteekende het noodig met de geleidelijke vernieuwing der torpedovloot voort te gaan. Gelijk daar werd opgemerkt, zal de marine weldra in het bezit zijn van een 20-tal torpedobooten groot model, en hoezeer ook de daartoe behorende 10 booten type-Ardjoeno over eenige jaren voor vervanging in aanmerking zullen komen, vereischt thans in de eerste plaats een aantal der torpedobooten klein model vernieuwing.

De 13 spartorpedobooten die alle van de jaren 1879—1881 dateeren, kunnen wegens hoogen ouderdom niet meer als volkomen betrouwbare oorlogvaartuigen worden aangemerkt en hebben bovendien zeer weinig oorlogswaarde meer.

Ook onder de klein model vischtorpedobooten zijn er 4, nl. de *Etna*, *Hekla*, *XI* en *XVI*, die in 1904 reeds een leeftijd van 23 jaar hebben bereikt. Van de beide laatsten kan nog slechts een korte levensduur worden verwacht, terwijl de *Etna* en *Hekla* nog bruikbaar zijn.

Als valide booten kunnen derhalve alleen nog worden aangemerkt de 3 vischtorpedobooten *Lamongan*, *Makjan* en *Nobo* en de 3 visch- en spartorpedobooten *III*, *XI* en *XVII*, die alle in de jaren 1889 tot 1891 werden aangebouwd, zoomede de *Etna* en *Hekla* nog gedurende een klein aantal jaren.

Geleidelijke vernieuwing van het verouderde materieel is dus noodzakelijk, en hiermede wenscht ondergeteekende door het aanvragen van gelden voor 3 van deze booten een aanvang te maken.

De hierbedoelde torpedobooten passen ongetwijfeld in het te zijner tijd aan de Staten-Generaal aan te bieden plan van defensie aan de zeezijde. Over het aantal kan verschil van gevoelen bestaan, doch zeer zeker niet hierover dat het getal door deze aanvraag op 11 valide klein model torpedobooten gebracht, niet te groot is.

Als type voor deze torpedobooten klein model wenscht ondergeteekende aan te nemen een vischtorpedoboot van ongeveer 40 ton waterverplaatsing en een proeftochtvaart van 18 mijl, voorzien van twee boegbuizen voor torpedo's, en verder bewapend met 2 kanonnen van 3,7 cM. In grootte zullen deze booten ongeveer overeenkomen met de torpedobooten klein model uit het plan van den Minister jhr. van der Wijck, welk type ook door den Minister jhr. Röell werd overgenomen. Destijds lag het echter in de bedoeling de booten te bewapenen met een spar en een torpedokanon evenals de booten type-III thans nog hebben. Deze sparbewapening werd toen nog gehandhaafd hoofdzakelijk omdat het lanceeren van torpedo's op ondiep water, aan bezwaren onderhevig was. Nu echter door den vooruitgang der techniek op torpedogebied hiertegen geen beletsel meer bestaat, en de spar als oorlogswapen meer en meer op den achtergrond is geraakt, bestaat er alleszins reden aan de booten een belangrijk grootere gevechtswaarde te geven door de spar en het torpedokanon te vervangen door twee boegbuizen. De booten zijn voornamelijk bestemd om en in de meer binnenwaarts gelegen vaarwaters en in de zeegaten op te treden, waartoe zij eene voldoende zeewaardigheid zullen bezitten.

De onderhandelingen over de aanschaffing van een onderzeesche torpedoboot, type Holland, die geruimen tijd hebben geduurd, hadden het gevolg, dat ondergeteekende aan de Koninklijke Maatschappij de Schelde te Vlissingen, die in deze voor de

Electric boat C^o. optreedt, de toezegging deed dat hij, behoudens goedkeuring bij de wet, zulk een vaartuig zou aanschaffen, wanneer het geheel voldeed aan de hierna te noemen eischen.

De prijs voor de boot te betalen bedraagt, met inbegrip van de kosten van proefnemingen, f 430 000, te voldoen in één termijn na beproeving, goedkeuring en definitieve overname; daarbij behoudt de Staat zich uitdrukkelijk het recht voor, later zelf te maken of door anderen te doen maken meerdere soortgelijke of gewijzigde booten, zonder tot eenige verdere uitkeering aan de Maatschappij de Schelde of de Electric boat C^o. verplicht te zijn. Daar de fabrikant niet verplicht is een andere boot te leveren wanneer de aangeboden niet aan de gestelde voorwaarden mocht voldoen en omtrent den termijn van levering niet is overeengekomen, meende ondergeteekende op deze begroting den genoemden prijs niet te kunnen uittrekken, maar zich te moeten bepalen tot het aanvragen van een klein bedrag, ten einde de Staten-Generaal in de gelegenheid te stellen omtrent den aankoop eene beslissing te nemen.

De geheele prijs zal dan later bij suppletoire begroting worden aangevraagd, ten laste van het dienstjaar waarin eventueel de levering geschiedt.

De bedoelde boot moet ingericht zijn tot het voeren en achtereenvolgens lanceeren van drie Whitehead torpedo's van 0.45 M. diameter en 5.04 M. lengte; de lanceerinrichtingen zijn in de levering begrepen.

De boot moet zoowel in horizontale als in verticale richting geheel bestuurbaar zijn, ten genoegen van eene commissie door den Minister van Marine te benoemen, zij moet genoeg lucht aan boord hebben om, zonder bijlading, te voorzien in de behoefte der bemanning, in de behandeling van het vaartuig gedurende minstens 12 achtereenvolgende uren en om de drie torpedo's te lanceeren.

De sterkte moet voldoende zijn om een waterdruk van 30 M. hoogte te kunnen verdragen. Vaartproeven zullen gehouden worden tusschen de Uiterton van het Westgat en het lichtschip *Haaks*. Daarbij zal gevaren worden aan de oppervlakte gedurende 12 achtereenvolgende uren met een gemiddelde vaart van minstens 8 mijl met gebruikmaking van den gasoline motor. Verder zal worden gevaren in de zogenaamde „awash condition” d. i. gereed om te duiken behoudens het vuilen van de ballastwaterkamer, weder gedurende 12 achtereenvolgende uren met een gemiddelde vaart van minstens 7 mijl.

De vaartproef onder water zal 3 achtereenvolgende uren duren; daarbij moet de boot gedurende het eerste uur worden gehouden op eene gemiddelde diepte van 6.70 M. (22 voet) en gedurende de beide volgende uren op eene gemiddelde diepte van 3.05 M. (10 voet). Gedurende deze proef mag de boot tweemaal, telkens met een uur tusschenruimte, gedurende 5 minuten boven water komen.

Om de bruikbaarheid in dienst te bewijzen dient de volgende proef, te nemen met eenigszins omstuitig weer. Onder die weersgesteldheid wordt verstaan een toestand van wind en zee, waarbij een gewone torpedoboot, van het type Ardjoeno, veilig in en buiten de zeegaten kan varen en hare torpedo's kan lanceeren. De boot moet dan in „awash condition” een afstand van 10 mijl afleggen, met een gemiddelde vaart van minstens 7 mijl, terwijl moet blijken dat onder die omstandigheden behoorlijk koers kan worden gestuurd. Onmiddellijk na afloop moet een tocht onder water worden gemaakt, over een afstand van minstens 2 mijlen en met een 7 mijls vaart in de richting van een schijf, aangegeven door boeien die 45 M. uit elkander liggen. Op het eind van dezen tocht zal door de boot, die daarbij 3.05 M. (10 voet) onder water moet liggen een torpedo worden gelanceerd die de schijf moet treffen; daarbij mag de boot de schijf tot op hoogstens 200 M. naderen. Om zich nader te verkennen mag de boot onder het afleggen van de laatste 2 mijlen eenmaal, gedurende niet meer dan één minuut, aan de oppervlakte van het water komen.

Levering van torpedo's is in den opgegeven prijs niet begrepen.

Voor de plannen van aanbouw, voorzover niet reeds hiervoren vermeld, voor het onderhoud en de herstelling van het materieel wordt verwezen naar bijlage C van den uitgewerkten en toelichtenden staat.

Ondergeteekende wenscht voorts op de navolgende punten de aandacht te vestigen:

Nu het spartorpedomaterieel allengs in onbruik geraakt en de voorraad daarvan voldoende is te achten, om aan de eischen van den dienst te gemoet te komen, wordt het onnoodig geacht

door aanschaffing [en herstelling van spartorpedo's met toebehooren (art. 20, b, uitgewerkten en toelichtenden staat) nog fondsen aan te vragen, te meer daar in de laatste jaren uitgaven te dier zake niet gedaan werden.

Op art. 27 is een bedrag van f 7000 aangevraagd ten behoeve van inrichtingen voor versneld kolenladen. Het is wenschelijk, dat het aan boord nemen van kolen tegelijkertijd over beide boorden kunne geschieden, hetgeen, als een schip aan den kolensteiger gemeerd is, het best geschiedt door aan de andere zijde een vaartuig met kolen te leggen. Daartoe acht ondergeteekende aanschaffing van voorloopig één vaartuig van voldoende inhoud noodig, waaruit dan de brandstof kan worden overgenomen.

Dat vaartuig moet mede voldoende eigenschappen hebben, om de schepen, die ter reede Texel vertoeven, en voor welke het komen op de haven en op de werf bij mobilisatie te veel vertraging zou geven, van het benodigde ter reede te kunnen voorzien.

Ondergeteekende voegt hieraan de verzekering toe, dat hij aan dit vraagstuk ook verder zijne voortdurende aandacht zal wijden.

In aansluiting aan de mededeelingen, vervat in de Memorie van Toelichting tot de (oorspronkelijke) begroting voor 1903, zij aangaande de werkzaamheden, welke tot 1 Juli van dat jaar op 's Rijks werven werden uitgevoerd of aan particulieren werden toevertrouwd, het navolgende vermeld:

's Rijks werf te Amsterdam.

De bouw en aftimmering van Hr. Ms. *Hertog Hendrik* werd voortgezet en met den bouw van een vierde schip van het type *Koningin-Regentes* een aanvang gemaakt.

In het onderhoud van de in dienst en in reserve zijnde schepen werd voorzien.

Aan de aanvragen van inventarisgoederen ten behoeve van de buitenslands vertoevende schepen werd voldaan en de uitzending van goederen ten behoeve van verschillende takken van dienst in *Oost-Indië* bewerkstelligd.

De inventarissen van bij particulieren in aanbouw zijnde schepen voor de Departementen van Marine en Koloniën werden gereed gemaakt.

's Rijks werf te Willemsoord.

Hr. Ms. *Holland* werd, na afloop van den oefeningstocht met de adelborsten, gereed gemaakt voor eene reis naar *West-Indië*, vertrok derwaarts in October 1902 en keerde in Maart 1903 hier terug, om voor den dienst in *Oost-Indië* te worden bestemd.

Hr. Ms. *de Ruyter* kwam na indienststelling in October 1902 te *Willemsoord*, om te worden uitgerust voor eene reis naar *West-Indië*, die in Januari 1903 werd aangevaugen.

Hr. Ms. *Koningin Wilhelmina der Nederlanden* keerde in Februari 1903 uit *Oost-Indië* terug en werd gereed gemaakt voor eene oefeningsreis met de adelborsten 2de klasse, 1ste afdeeling, van het Koninklijk Instituut voor de Marine; deze bodem vertrok in April d.a.v. naar zee.

Hr. Ms. *Friesland* werd in Juli 1902 uit dienst gesteld.

De werkzaamheden aan Hr. Ms. *Kortenaar* werden beëindigd en deze bodem in April 1903 in dienst gesteld.

Hr. Ms. *Zeeland* werd in November 1902 uit dienst gesteld en in herstelling opgenomen. Dit schip was in Mei 1903 weder voor den dienst gereed.

Hr. Ms. *Dolfijn* werd in Mei 1903 uit dienst gesteld en in herstelling opgenomen.

Hr. Ms. kanonneerboot *Heffring* werd verwapend.

Aan de overige in dienst en in reserve zijnde schepen werden de vereischte onderhoudsvoorzieningen uitgevoerd.

's Rijks werf te Hellevoetsluis.

Hr. Ms. *Sommelsdijk* werd voor den dienst gereed gemaakt en voor uitoefening van politietoezicht over de visscherij in dienst gesteld in November 1902. Na uitdienststelling in Mei 1903 werden eenige voorzieningen uitgevoerd en het schip weder in conservatie gebracht.

De werkzaamheden tot inrichting van Hr. Ms. *Bonaire* tot logementschip werden voortgezet.

Met de inrichting van Hr. Ms. kanonneerboot *Udur* tot instructieschip voor de machinist-leerlingen werd een aanvang gemaakt. In het onderhoud van de verder in dienst en in reserve zijnde schepen werd voorzien.

Met betrekking tot de werkzaamheden en leveringen, welke aan particulieren werden opgedragen, zij vermeld, dat onder meer werd gecontracteerd met:

de firma FRIED. KRUPP, te Essen, voor de levering van artilleriematerieel;

de Nederlandsche fabriek van werktuigen en spoorwagematerieel, te Amsterdam, voor de levering van gewone granaten;

ADR. KOOLEN, te Amsterdam, voor de levering van stalen waterpijpen ten behoeve van Hr. Ms. pantserdekschip *Friesland*, en voor de levering van staal, enz. ten behoeve van den bouw van het vierde pantserschip type *Koningin-Regentes*; (D)

de firma GEVEKE & Co, te Amsterdam, voor de levering en opstelling van eene inrichting tot luchtverwarming en luchtverversing aan boord van Hr. Ms. pantserschip *Hertog Hendrik*;

de firma L. N. ALTA & Co, te Amsterdam, voor het leveren van eene verkoelingsinrichting aan boord van Hr. Ms. pantserschip *Hertog Hendrik*;

de firma W. C. en K. DE WIT, te Amsterdam, voor de levering van eene ankerinrichting en een handspil ten behoeve van Hr. Ms. pantserschip *Hertog Hendrik*;

de Gebrs. JONKER, te Kinderdijk, voor den bouw van een stalen peilingvaartuig voor het loodswezen;

de firma WHITEHEAD & Co, te Fiume, voor de levering van eene lanceerinrichting voor Hr. Ms. pantserschip *Hertog Hendrik*;

de maatschappij van scheepsbouw en verhuur van vaartuigen, voorheen onder de firma H. BERNHARD, te Amsterdam, voor den bouw van een stalen kotter en van een stalen schoener voor het loodswezen;

de maatschappij voor scheeps- en werktuigbouw „Fijenoord”, te Rotterdam, voor het doen van herstellingen aan den romp en de werktuigen van Hr. Ms. pantserdekschip *Friesland*;

de firma GROENEVELD RUEMPOL & Co, te Amsterdam, voor het leveren en opstellen van eene electrische installatie aan boord van Hr. Ms. pantserschip *Hertog Hendrik*;

de firma AMBAGTSHEER & v. d. MEULEN, te Amsterdam, voor de levering van teak- of Java- djatihout voor den bouw van het vierde pantserschip type *Koningin-Regentes*; (D)

de firma JOH. A. v. LAER, te Amsterdam, voor de levering van een gegoten stalen voorstaven, enz. ten behoeve van het vierde pantserschip type *Koningin-Regentes*; (D)

de gezamenlijke buskruidmakers van Noordholland, Utrecht en Zeeland voor de levering van rookvrij buskruid;

de naamlooze vennootschap „Fabriek van stoomketels en werktuigen, voorheen H. en J. SUYVER”, te Amsterdam, voor de levering van stoomketels ten behoeve van de kanonneerboot *Heffring*;

de firma MERREM & LA PORTE, te Amsterdam, voor de levering van pantserplaten, ten behoeve van het vierde pantserschip type *Koningin-Regentes*; (D)

de Koninklijke Maatschappij „de Schelde”, te Vlissingen, voor de vervaardiging, enz. van stoomwerktuigen en ketels ten behoeve van het vierde pantserschip type *Koningin-Regentes*. (D)

Ten behoeve van den Indischen dienst werd onder meer gecontracteerd met:

de Nederlandsche Scheepsbouwmaatschappij, te Amsterdam, voor den bouw en de uitrusting van een stoomschip voor de Gouvernements-Marine voor Zuid-Nieuw-Guinea;

de Koninklijke Maatschappij „de Schelde”, te Vlissingen, voor den bouw van een torpedoboot type *Hydra*, voor de Indische Militaire Marine;

de firma WHITEHEAD & Co, te Fiume, voor de levering van torpedo-materieel;

de firma's LOUWMANS & C., te Sneek, en WIENER & C., te Amsterdam, en de Nederlandsche fabriek van bronswerken voorheen BECHT en DYSERINCK, te Amsterdam, voor de levering van patroondoozen.

IIIde AFDEELING.

Het totaal dezer afdeeling bedraagt f 4 888 658,45⁵, tegen f 4 912 142,01⁵ voor 1903 toegestaan.

Het verschil, voor elk artikel in den toelichtenden staat verklaard, is een gevolg van lagere raming van:

Art. 30. Vaste traktementen van het korps zee-officiëren, met	f 5 080,67
Art. 34. Vaste traktementen onderofficiëren in het vaste korps, met	9 038,00
Art. 35. Zeetraktementen en soldijen, met	59 000,00
Art. 37. Kosten van het korps mariniers, met	17 000,00
Art. 42. Kosten van voortgezette opleiding van het personeel, met	318,33 ⁵
Art. 44. Reis- en verblijfkosten, enz. voor voorzitters en leden van examen-commissiën, met	300,00
Art. 45. Kosten van schafting, met	92 000,00
Art. 49. Kosten van verpleging van zieken in hospitalen, met	3 600,00
Art. 50. Kosten van in en buiten dienst zijnde schepen, met	6 000,00
Art. 51. Reis-, verblijf- en transportkosten voor reizen ten behoeve van de zeemacht, met	8 000,00

Totaal minder . . . f 200 337,00⁵

waartegenover eene hoogere raming van:

Art. 31. Vaste traktementen van het korps officieren van administratie, met f	3 566,00
Art. 32. Vaste traktementen van het korps officieren van den geneeskundigen dienst met	617,66 ⁵
Art. 33. Vaste traktementen van het personeel van den marine-stoomvaartdienst, met	108 979,00
Art. 36. Kosten van werving, met	13 000,00
Art. 38. Kosten van opleiding van adelborsten, met	16 747,78 ⁵
Art. 39. Kosten van opleiding van adspirant-administrateurs, met	589,92
Art. 40. Kosten van opleiding van leerlingen-machinist, met	4 138,45 ⁵
Art. 46. Kosten van de marinebakkerij, met	6 921,95
Art. 47. Kosten van het personeel bij de hospitalen, met	17 072,67
Art. 48. Kosten van gebouwen, ten dienste van de verpleging van zieken, met	5 220,00

Totaal meer 176 853,44⁵

Blijft minder . . . f 23 483,56

Art. 35. Bij de behandeling van het ontwerp van wet tot definitieve vaststelling van het VIde hoofdstuk der Staatsbegroting voor het dienstjaar 1903 heeft ondergeteekende de redenen ontvouwd, die hem genoopt hebben in overleg met zijn ambtgenoot van

Koloniën de getalsterkte van het auxiliair eskader in Oost-Indië gedurende het jaar 1903 tijdelijk op 5 in plaats van op 6 schepen te blijven houden.

Waar de onvoldoende sterkte van het materieel der zeemacht, in verband met den langeren duur der stationneering van Hr. Ms. *de Ruyter* in de West-Indische wateren, tot het nemen van dezen maatregel dwong, werd door ondergeteekende bovendien reeds gewezen op het ongewenschte om, ook nadat dit schip in den aanvang van 1904 weder beschikbaar zal zijn, reeds aanstonds tot aanvulling van het tekort bij de scheepsmacht in Oost-Indië over te gaan, op grond dat de bemanning van dit schip na een verblijf van ruim één jaar in de tropen niet dadelijk naar Oost-Indië kan worden uitgezonden. Voornamelijk op het gebrek aan machinekamer-personeel werd door ondergeteekende gewezen als reden waarom, ook bij het beschikbaar komen van meer materieel, niet voorzien kan worden in het voltallig houden van de voor 6 schepen benodigde bemanning in Oost-Indië.

Niettegenstaande de *Hertog Hendrik*, na gereedheid, in het voorjaar van 1904 aan de vloot zal worden toegevoegd, ziet ondergeteekende zich daarom genoodzaakt in het vaarplan voor dit jaar, zooals uit bijlage D moge blijken, op eene sterkte van 5 schepen te blijven rekenen.

Doordrongen van de groote wenschelijkheid om dien toestand niet langer dan hoogst noodig te bestendigen, wenscht ondergeteekende hier echter aan toe te voegen, dat hij niet zal nalaten het noodige te verrichten om nog in 1904 het ontbrekende schip naar Oost-Indië te kunnen zenden, indien de door hem reeds in 1903 getroffen en de thans voorgestelde maatregelen om in de aanvulling van het machinekamer-personeel te voorzien met zodanigen uitslag bekroond worden, dat voldoende personeel beschikbaar komt om het auxiliair eskader in Oost-Indië blijvend op sterkte te houden.

Met verwijzing voorts naar bijlage D van den uitgewerkten en toelichtenden staat wordt er de aandacht op gevestigd, dat het in het voornemen van ondergeteekende ligt om, zooals hij reeds bij de behandeling van de begroting voor het dienstjaar 1903 in de beide Kamers der Staten-Generaal in uitzicht stelde, de *Kortenaar* voor West-Indië te bestemmen.

Als gevolg van dit vaarplan zal wel in den dienst in genoemde kolonie op goedkoopere wijze worden voorzien dan thans nog, nu de *de Ruyter* aldaar is gestationneerd, het geval is, maar de kosten van het personeel van de in Nederlandsch-Indië aanwezige scheepsmacht, welke ingevolge art. 5, sub a, d en e, van het Koninklijk besluit van 27 Juli 1896 n°. 21 (*Staatsblad* n°. 141) uit het Iste hoofdstuk der begroting van Nederlandsch-Indië aan het Departement van Marine worden gerestitueerd, zullen verminderd blijven met de kosten van een pantserschip gedurende een jaar; m. a. w. de restitutie-post zal kleiner zijn.

Art. 38a. Het komt den ondergeteekende wenschelijk en noodig voor om de traktementen der leeraren bij het Koninklijk Instituut voor de Marine te Willemsoord te herzien. Aanleiding daartoe vindt hij in de omstandigheid, dat, nu het meerendeel dier leeraren de bevoegdheid heeft tot het geven van middelbaar onderwijs, meer rekening moet gehouden worden met de bezoldiging der leeraren aan hogere burgerscholen, ten einde de leeraren voor het Instituut te kunnen behouden. De noodzakelijkheid daarvan is weder gebleken bij de oproeping van sollicitanten naar de betrekking van leeraar in de wis- en werktuigkunde bij het Instituut, waarvoor zich slechts weinige kandidaten aanmeldden.

In de tegenwoordige omstandigheden komt het den ondergeteekende ook niet rationeel voor, om voor twee leeraren in de wis- en natuurkunde andere maxima- en minima-traktementen te stellen dan voor de anderen, terwijl hij tevens de gelegenheid zou wenschen aan te grijpen om, gelijk voor meerdere leeraren bij het middelbaar onderwijs bestaat, uitzicht te openen op periodieke traktementsverhoogen. De minimum-traktementen voor de leeraren in wis-, natuur- en werktuigkunde zoomede in schei- en analytische meetkunde, zouden dan op f 2500 kunnen worden vastgesteld, na iedere 5 jaren dienst te verhoogen resp. met f 300, f 200 en f 200, tot een maximum van f 3200 zal zijn bereikt, terwijl de minimum-traktementen voor de leeraren in de talen en de geschiedenis op f 2300 en voor den leeraar in het teekenen op f 1500 zouden kunnen worden bepaald, met een maximum, resp. van f 3000 en f 2200 na 15 dienstjaren, te verkrijgen door periodieke 5-jaarlijksche traktementsverhoogen, als voren aangeduid. Als dienstjaren zou ondergeteekende

kende, in navolging van de regelen, welke bij het middelbaar onderwijs gelden, wenschen te doen mederekenen den tijd, door de leeraren bij andere Rijks- of bij gemeentelijke inrichtingen van onderwijs doorgebracht.

De geldelijke gevolgen, welke uit een en ander voortvloeien, zullen niet groot zijn, vermits in eene vacature van een leeraar in de wis- en werktuigkunde niet zal worden voorzien. De lessen in deze vakken, welke sedert geruimen tijd aan twee andere leeraren waren opgedragen, tegen vergoeding van eene toelage van f 400 'sjaars voor ieder, zullen door deze kunnen blijven gegeven worden. De ondergeteekende acht het evenwel wenschelijk, om de toelage om te zetten in traktementsverhooging, waardoor een der leeraren persoonlijk een maximum-bezoldiging van f 3400 zal ontvangen.

Met betrekking tot de aan deze regeling verbonden uitgaven, diene voorts, dat de totale maximum-bezoldiging volgens de thans van kracht zijnde regeling bedraagt f 24 600, en de totale minimum-bezoldiging f 17 300, terwijl de cijfers bij goedkeuring dezer voorstellen respectievelijk f 24 000 en f 18 400 zullen zijn, derhalve als maximum f 600 minder en als minimum f 1100 meer. Zoolang de hoogerbedoelde leeraar een bezoldiging van f 3400 ontvangt, zullen de maximum-uitgaven beloopt f 24 200 of nog f 400 minder dan bij de tegenwoordige regeling mogelijk is.

Overeenkomst met de commissie van oppertoezicht en beheer van de kweekschool voor zeevaart te Leiden.

Art. 41. Den 31sten December 1903 loopt de in 1884 met de commissie van oppertoezicht en beheer van de kweekschool voor zeevaart te Leiden gesloten overeenkomst ten einde.

De commissie heeft in 1902 uit eigen beweging te kennen gegeven, dat de in 1878 overeengekomen subsidie van f 10 000 'sjaars kon teruggebracht worden tot f 6000 'sjaars, en zich bereid verklaard de bestaande overeenkomst te zijner tijd onder beding van deze subsidie te vernieuwen.

Ondergeteekende heeft dit aanbod gaarne aangenomen, omdat bij de tegenwoordige organisatie van het personeel, de kweekschool een onmisbaar onderdeel van de eerste opleiding der scheepelingen vormt en de belangelooze arbeid der subcommissiën ten aanzien van de werving niet van Regeeringswege verricht zoude kunnen worden. Hij heeft alleen gemeend aan voornoemde commissie te moeten voorstellen de overeenkomst voor niet langer dan 12 jaren aan te gaan, waarmede zij gereedelijk instemt.

Een afschrift van de overeenkomst wordt als bijlage (1) van deze Memorie aangeboden.

Aangaande de verrichtingen van de schepen en vaartuigen van oorlog kan, in aansluiting aan hetgeen daaromtrent in de Memorie van Toelichting der vorige begroting werd gemeld, het navolgende worden medegedeeld.

Hr. Ms. pantserdekschip *Holland* keerde den 28sten Juni 1902 van den oefeningstocht met de adelborsten der 2de klasse, 1ste afdeeling, van het Koninklijk Instituut voor de Marine te Nieuwediep terug en vertrok van daar weder voor een nieuwen kruistocht op den 3den Juli d. a. v. Vertoefd werd te Christiania van 10 tot 23 Juli, te Stockholm van 4 tot 13 Augustus en te Kopenhagen van 23 Augustus tot 2 September; den 12den September kwam de *Holland* weder de haven van Nieuwediep binnen. Den 9den October aanvaardde genoemde bodem eene reis naar de West-Indische wateren, ter handhaving en bescherming van de Nederlandsche rechten en belangen in die wateren.

Na van 14 tot 16 October te Ponta-Delgada te hebben vertoefd, kwam de *Holland* den 26sten October te Willemstad aan, alwaar dit schip verbleef tot 14 Februari 1903. Via St. Lucia en Ponta-Delgada werd de terugreis aanvaard en den 6den Maart Willemsoord bereikt, waar het schip gereed wordt gemaakt voor uitzending naar Oost-Indië.

Hr. Ms. pantserdekschip *Koningin Wilhelmina der Nederlanden* vertrok den 1sten Januari 1903 uit Oost-Indië en viel, na Colombo, Aden, Port-Said en Algiers te hebben aangedaan, den 19den Februari d. a. v. te Nieuwediep binnen. Den 2den Mei vertrok deze bodem weder naar zee voor een oefeningstocht met de adelborsten der oudste afdeeling van het Koninklijk Instituut voor de Marine.

Op dezen tocht werden bezocht Lissabon, alwaar van 12 tot 21 Mei, en Funchal, waar van 29 Mei tot 11 Juni werd verbleven. Den 25sten Juni kwam de *Wilhelmina* weder te Nieuwediep binnen.

Hr. Ms. pantserdekschip *Friesland* aanvaardde de terugreis uit Oost-Indië naar Nederland den 21sten Juni 1902, en viel na Colombo, Aden, Port-Said en Algiers te hebben aangedaan den 16den Augustus te Nieuwediep binnen. Den 28sten van die maand werd deze bodem aldaar uit dienst gesteld.

Hr. Ms. pantserdekschepen *Gelderland*, *Noordbrabant* en *Zeeland* bleven tot nog toe deel uitmaken van het auxiliair eskader, evenals Hr. Ms. pantserdekschip *Utrecht*, welke bodem den 20sten Juni 1902 in Oost-Indië aankwam.

Hr. Ms. pantserschip *Piet Hein* vertrok den 8sten Januari 1903 uit Oost-Indië en viel, na achtereenvolgens Colombo, Aden, Port-Said en Algiers te hebben aangedaan, den 27sten Februari te Nieuwediep binnen. Den 14den Maart d. a. v. werd deze bodem aldaar uit dienst gesteld.

Hr. Ms. pantserschip *Koninpin-Regentes* verliet den 7den Augustus 1902 Curaçao en keerde via St. Lucia en Ponta Delgada den 30sten van die maand te Nieuwediep terug. Den 15den November d. a. v. vertrok deze bodem weder van die plaats, met bestemming naar Oost-Indië, om te worden toegevoegd aan het auxiliair eskader. Aangedaan werden Algiers, Perim en Colombo en den 2den Januari 1903 werd de aangewezen bestemming bereikt.

Hr. Ms. pantserschip *de Ruyter* werd den 29sten October 1902 in dienst gesteld en vertrok den 18den December van Willemsoord naar zee, met bestemming naar de West-Indische wateren ter handhaving en bescherming van de Nederlandsche rechten en belangen in die wateren. Via Ponta Delgada kwam de *de Ruyter* den 4den Januari 1903 te Curaçao aan. Van 6 tot 23 April werd de vlag vertoond en ter bescherming van het consulaat een gewapend detachement gedebarqueerd te San Domingo in verband met den aldaar uitgebroken opstand. Paramaribo werd bezocht van 1 tot 12 Mei. Den 15den Mei kwam de *de Ruyter* weder te Curaçao terug, van waar dit schip den 17den Juni vertrok naar Bermuda, aldaar vertoefde van 22 tot 25 Juni en den 28sten Juni aankwam te Newport-News, om aldaar te dokken.

Hr. Ms. korvet *Sommelsdijk* werd den 20sten November 1902 in dienst gesteld, voor uitoefening van politietoezicht op de visscherij in de Noordzee, en werd den 13den Mei 1903 weder uit dienst gesteld.

Hr. Ms. schoener *Suriname* bleef den dienst uitoefenen van stationsschip in West-Indië en vertrok den 22sten Juni naar St. Thomas voor orders.

Hr. Ms. schoener *Argus* werd den 1sten November 1902 uit dienst gesteld en kwam den 11den April 1903 weder in dienst voor uitoefening van politietoezicht op de visscherij in de Noordzee.

Hr. Ms. schoener *Dolfijn* bleef gedurende den winter met bedoeld toezicht belast en werd den 23sten Mei 1903 uit dienst gesteld om vóór den volgende winter noodzakelijke herstellingen te ondergaan.

Hr. Ms. schoener *Zeehond* werd den 18den November 1902 uit dienst gesteld om noodzakelijke herstellingen te ondergaan en kwam den 16den Mei 1903 weder in dienst voor uitoefening van politietoezicht op de visscherij.

Hr. Ms. pantserschip *Evertsen* en Hr. Ms. monitors *Cerberus* en *Reinier Claeszen* bleven gedurende den winter in dienst en werden daarop weder aangewezen voor de herhalingsoefeningen van de zeemiliciens der lichting 1901 en voorts voor de oefeningen van de zeemiliciens der lichting 1903 en het verder personeel der zeemacht, evenals Hr. Ms. pantserschip *Kortenaar*, welke bodem den 8sten April 1903 werd in dienst gesteld.

Hr. Ms. monitor *Bloedhond* en Hr. Ms. pantserschip *Schorpioen* werden respectievelijk den 18den November 1902 en den 14den Februari 1903 uit dienst gesteld.

Hr. Ms. kanonneerbooten *Dufa* en *Bulgia* keerden respectievelijk den 22sten en den 31sten October 1902 weder tot den dienst als stationsschip te Rotterdam en te Vlissingen terug en werden in 1903 weder aangewezen voor de herhalingsoefeningen der zeemiliciens en verder voor de zomeroefeningen.

Hr. Ms. logementschip voor zeemiliciens *Neptunus* werd den 26sten Februari 1903 in dienst gesteld. Aan dezen bodem werd toegevoegd Hr. Ms. kanonneerboot *Balder*, die daartoe den 2den April 1903 werd in dienst gesteld.

Hr. Ms. kanonneerboot *Ulfr* werd den 1sten November 1902 uit dienst gesteld, kwam den 31sten Januari weder in dienst, ter versterking van de scheepsmacht in de directie der marine te Amsterdam in verband met de aldaar ontstane werkstakingen en werd den 2den April 1903 uit dienst gesteld.

Voor laatstgemeld doel kwamen op 31 Januari 1903 eveneens in dienst Hr. Ms. kanonneerbooten *Braga* en *Bever*, die respec-

(1) Ter griffie gedeponeerd ter inzage voor de leden.

tievelijk op 31 Maart en 1 April d. a. v. werden uit dienst gesteld, terwijl daarvoor alsmede gedurende eenigen tijd waren aangewezen Hr. Ms. riviervaartuigen *Merva* en *Isala* en verschillende andere van de hierboven genoemde grootere en kleinere schepen, waarvan sommige ook op andere plaatsen dan Amsterdam diensten verrichtten, verband houdende met de handhaving der orde in den tijd der werkstakingen.

Hr. Ms. kanonneerboot *Wodan* werd den 31sten Maart 1903 in dienst gesteld voor de herhalingsoefeningen der zeemiliciens van de lichting 1901 en bleef verder voor de zomeroefeningen in dienst.

Hr. Ms. opnemingsvaartuigen voor de militaire hydrographie *Geep* en *Rauf* werden den 16den October 1902 uit- en den 1sten April 1903 in dienst gesteld.

Hr. Ms. kanonneerboot *Defring* werd den 12den November 1902 uit dienst gesteld en kwam den 1sten April 1903 weder in dienst, om te worden toegevoegd aan Hr. Ms. artillerie-instructieschip *Bellona*.

Hr. Ms. *Marnix*, *Vulkaan*, *Amstel*, *Bellona*, *Gier* en *Havik*, behielden steeds haar zelfde bestemming.

Hr. Ms. kanonneerboot *Sperwer* werd den 1sten October 1902 uit dienst gesteld.

Hr. Ms. kanonneerboot *Das* werd den 8sten Augustus 1902 uit dienst gesteld en kwam den 1sten Mei 1903 weder in dienst voor de practische oefeningen van de oudste afdeeling leerling-machinist van de opleiding te Hellevoetsluis.

Hr. Ms. instructieschepen *Urania* en *Ever* werden den 1sten Augustus 1902 uit dienst gesteld en kwamen respectievelijk den 26sten Mei en den 9den Juni 1903 weder in dienst voor oefening van de adelborsten der jongste drie afdeelingen van het Koninklijk Instituut voor de Marine.

Hr. Ms. instructieschip *Admiraal van Wassenae*r, Hr. Ms. logementschip *Buffel* en de daaraan toegevoegde instructieschepen *Pollux* en *Castor* bleven steeds dienst doen voor de opleiding van jongens tot matroos.

Hr. Ms. instructieschip *Nautilus* vertoefde op den zomerkruistocht in 1902 van 15 tot 26 Juli te Las Palmas en kwam den 21sten Augustus te Hellevoetsluis terug. De winterkruistocht ving aan den 21sten October. Op dien tocht werd een bezoek gebracht aan Santa-Cruz van 14 tot 27 November en aan Las Palmas van 13 December tot 3 Januari en van 14 tot 24 Januari. Den 15den Februari viel de *Nautilus* weder te Hellevoetsluis binnen en vertrok den 22sten April naar zee voor den zomerkruistocht. Vertoefd werd te Funchal van 16 tot 23 Mei en te Las Palmas van 3 tot 10 Juni en den 25sten Juni te Teneriffe geankerd.

Hr. Ms. Wachtschepen *Adolf Hertog van Nassau*, *Prins Maurits* en *van Galen* bleven steeds aangewezen voor denzelfden dienst, respectievelijk te Willemsoord, Amsterdam en Hellevoetsluis.

Hr. Ms. torpedobooten *Python* en *Minotaurus*, bestemd voor de Indische Militaire Marine, werden den 16den Mei 1903 in dienst gesteld. De zusterboot *Sphinx* wordt gereed gemaakt voor indienststelling op 1 Juli 1903.

In het jaar 1902 werden bij de zeemacht aangenomen 512 schepelingen, waaronder 332 lichtmatrozen en jongens, 20 torpedomakers en 112 stokers.

In het eerste halfjaar van 1903 werden aangenomen 193 man, waaronder 60 stokers.

De sterkte van het ondergeschikte personeel der zeemacht (de zeemilitie, het korps mariniers en de marine-reserve niet medegerekend) vermeerderde in 1902 met 63 koppen.

In 1903 werden opengesteld 32 plaatsen als adelborst voor den zeedienst, 5 bij de opleiding van aspirant-administrateurs en 30 bij die van leerling-machinist.

Ten aanzien van de zeemilitie kan het navolgende worden medegedeeld.

Van de 510 man, die blijkens de in de Memorie van Toelichting der vorige begroting gedane opgave bij de zeemilitie van de lichting 1902 zijn ingelijfd en van wie er 5 slechts nominaal werden ingedeeld, als hebbende vóór de inlijving overeenkomstig art. 9 der Militiewet 1901 eene vrijwillige verbintenis aangegaan bij de marine-reserve, zijn:

Overgegaan met een vaste verbintenis bij de zeemacht of bij de marine-reserve	10
Als voren, bij de koloniale troepen.	1

Handelingen der Staten-Generaal. Bijlagen. 1903—1904.

Ontheven van den werkelijken dienst.	3
Overleden	2
Ontslagen wegens lichaamsgebreken	11

(Vijf dezer ontslagenen werden ingevolge art. 101 der Militiewet 1901 door andere lotelingen vervangen.)

Voorts werd een buitenlandsch verlof verleend aan . . .	9
---	---

Voor zoover de opgaven van de Commissarissen der Koningin zijn ingekomen, werd aan 104 zeemiliciens, die met groot verlof huiswaarts keerden, vergunning verleend tot uitoefening van de buitenlandsche zeevaart en de zeevisscherij.

Voor de lichting van het jaar 1903 hebben zich, na aftrek van hen, die buiten oproeping bleven, en van hen, die niet een beroep uitoefenden, bedoeld in art. 137 der Militiewet 1901, 1022 personen voor de zeemilitie aangemeld, afkomstig uit:

Noordbrabant	41
Gelderland	58
Zuidholland	336
Noordholland	231
Zeeland	62
Utrecht	30
Friesland	83
Overijssel	48
Groningen	99
Drenthe	32
Limburg	2

Te zamen . . . 1022

* Daar echter volgens art. 1 van het Koninklijk besluit van 19 November 1902 (*Staatsblad* n°. 198) slechts 515 lotelingen bij de zeemilitie konden worden ingelijfd, werden, overeenkomstig eene evenredige verdeling volgens den maatstaf, aangegeven in art. 3 van dat besluit, voor den dienst ter zee bestemd uit:

Noordbrabant.	21
Gelderland	25
Zuidholland	174
Noordholland	113
Zeeland	35
Utrecht	13
Friesland	44
Overijssel	23
Groningen	50
Drenthe	17
Limburg.	0

Te zamen . . . 515

IVde AFDEELING.

Het totaal dezer afdeeling bedraagt f 2 614 067,25 tegen f 2 516 763 toegestaan voor 1903.

Het verschil, voor elk artikel in den toelichtenden staat verklaard, is een gevolg van *hoogere* raming van:

Art. 55. Bureau- en lokaalbehoeften, enz., met f	500,00
Art. 57. Bezoldiging van de ambtenaren, enz., met	349,00

Art. 59. Aandeel in de loodsgelden, met . . .	89 020,00
Art. 61. Kosten der loods- en afhaalvaartuigen, met	183 695,00
Art. 62. Huur van sleepbooten, enz., met . . .	4 000,00
Art. 63. Aanbouw, enz. van loodsgebouwen, enz., met	16 875,00
Art. 67. Aanbouw, enz. van gebouwen voor de betonning, met	19 375,00
Art. 70. Bezoldigingen, enz. van personeel der verlichting, enz., met	7 320,00
Art. 72. Bezoldigingen van het personeel van het hydrographisch bureau, met	800,00

Totaal meer f 326 934,00

waartegenover eene lagere raming van:

Art. 54. Kosten der transportvaartuigen, met	f 159 200,00
Art. 64. Onderhoud, enz. van loodsgebouwen, met	2 900,00
Art. 65. Kosten van het algemeen betonningsmagazijn te Enkhuizen, met	6 118,00
Art. 68. Kosten der Rijksbetonningsvaartuigen, met	10 000,00
Art. 71. Kosten van het materieel der verlichting, met	50 055,00
Art. 75. Kosten der opnemingsvaartuigen, met	1 326,75

Totaal minder f 229 629,75

Blijft meer f 97 304,25

Loodswezen, betonning, bekakening en verlichting, kustwacht en stormwaarschuwingsdienst.

In aansluiting aan het onder voormeld hoofd medegedeelde in de Memorie van Toelichting bij de oorspronkelijke marinebegrooting voor het dienstjaar 1903 (bladz. 16 en 17) moge dienen dat met den bouw van het peiling- en het bottervaartuig, zoomede met den bouw van de twee loodsvaartuigen, waarvoor de gelden werden toegestaan op het dienstjaar 1902, werd aangevangen; de gereedheid dier vaartuigen kan in den loop van 1903 worden tegemoet gezien. Ook de voor genoemd dienstjaar toegestane nieuwe werken zijn uitgevoerd of naderen hunne voltooiing.

De werkzaamheden, verbonden aan de wijzigingen in de verlichtingen te Kijkduin en Schevevingen, waarvoor de gelden werden toegestaan op art. 67 van de voorloopige Marinebegrooting voor 1903, zijn beëindigd.

Aan den nieuwen aanbouw en de nieuwe werken, voorkomende op de definitieve Marinebegrooting voor 1903 zal zoo spoedig doenlijk uitvoering worden gegeven.

Ten aanzien van de voor 1904 vereischte nieuwe werken wordt beleefd verwezen naar de artt. 63 en 71 g van den uitgewerkten en toelichtenden staat, met de bij die artikelen gestelde toelichtingen.

De bouw van het bij art. 61a opgebrachte vierde stoomloodsvaartuig wordt voorgesteld in verband met het voornemen van den ondergeteekende, — zooals bereids werd medegedeeld in de Memorie van Antwoord, (bladz. 14, 1ste en 2de lid onder het hoofd IVde afdeling) op het Voorloopig Verslag betrekking hebbende tot de definitieve vaststelling der Marinebegrooting voor 1903 —, om in den aanvang van het jaar 1905 uitvoering te geven aan de uitbreiding van den stoomloodsdienst vóór den Nieuwen Rotterdamschen Waterweg, en daarvoor aan te wijzen 3 stoomloodsvaartuigen.

Twee van de reeds in dienst zijnde stoomloodsvaartuigen, welke nevens het nieuwe vaartuig voor den dienst vóór voornemen Waterweg zullen worden aangewezen, zullen daartoe in verband met de noodzakelijkheid om een grooter aantal loods-

logies te verschaffen, eenige wijzigingen dienen te ondergaan, waarvoor de gelden op art. 61b zijn uitgetrokken.

In afwachting van het uitbrengen van rapport door de door ondergeteekende ingestelde Commissie in zake de verbetering van de kustverlichting, zijn op de begrooting voor 1904 geen gelden voor wijzigingen in de verlichting opgebracht. De ondergeteekende stelt zich voor, te zijner tijd na overweging van het door de Commissie uit te brengen rapport en onder overlegging van een werkplan, de vereischte gelden, zoo mogelijk nog bij suppletoir wetsontwerp, aan de Staten-Generaal aan te vragen.

Met betrekking tot de onder art. 70, a, 1 der begrooting voor 1904 aangevraagde gelden tot invoering eener regeling, beoogende om aan de lichtwachters bij 's Rijks kustverlichting, in plaats van één traktementsverhoging ad f 50 na tien dienstjaren, toe te kennen twee verhoogingen, elk van f 50, namelijk één na 5- en één na 10 dienstjaren, moge het volgende dienen.

Werd door den Minister van Marine jhr. J. A. Röell bij de Marinebegrooting voor het dienstjaar 1901, beleefde referte aan het voorkomende op bladz. 19 der Memorie van Toelichting tot die begrooting (regel 23 van boven en volgende), ter verbetering van de financieele positie van de 3de en 2de lichtwachters aan boord der lichtschepen, voorgesteld aan hen gedurende hunne eerste tien dienstjaren, twee vijfjaarlijksche verhoogingen van bezoldiging toe te kennen, welke verbetering, blijkens het Voorloopig Verslag over die begrooting (bladz. 19, ad art. 66) de instemming verwierf, de ondergeteekende vermeent dat dezelfde reden, die voor de verbetering van de financieele positie van de 3de en 2de lichtwachters gold — namelijk om de wachters binnen een niet al te lang genomen tijdvak eene tegemoetkoming te verzekeren in de grootere financieele lasten, waarmede gewoonlijk een jong gezin in de eerste jaren bezwaard wordt, — ook in alle opzichten van toepassing is voor de lichtwachters aan wal, die thans één verhoging van f 50 na tien dienstjaren ontvangen.

De ondergeteekende vertrouwt dat ook de voorgestelde verbetering van de financieele positie van de lichtwachters aan wal de goedkeuring van de Staten-Generaal zal mogen erlangen.

Hydrographie.

In verband met het jaarlijks in zeer belangrijke mate toenemen van het debiet der Nederlandsch-Indische kaarten is het noodzakelijk gebleken om het gedeelte van den restitutiepost uit het 1ste Hoofdstuk der begrooting van Nederlandsch-Indië, waarmede art. 73 ontlast wordt wegens uitgaven ten behoeve van het materieel van het Indisch hydrographisch bureau, f 1500 hooger te ramen en dus op f 14160 te brengen.

Het zeer zeker gunstig verschijnsel van bovengenoemde voortdurende debietvermeerdering der Indische kaarten gedurende de laatste jaren, wordt niet alleen veroorzaakt door het elk jaar in het licht verschijnen van nieuwe kaarten, waardoor het aantal gravures steeds vermeerderd, doch ook door de grootere navraag naar de bestaande kaarten, welke omstandigheid ten duidelijkste blijkt uit de toeneming van de kosten voor het drukken van kaarten en tevens uit de vermeerdering van de verstrekkingen, die vanwege de afdeling Hydrographie kosteloos aan het hoofddepot der kaarten te Batavia en aan den depothouder hier te lande geschieden. De volgende cijfers mogen tot staving van het boven aangevoerde dienen.

In 1900 bedroegen de drukkosten f 3298,93 voor 5930 kaarten,	
in 1901	3721,60 . 6580 .
in 1902	4378,74 . 8910 .

terwijl o. a. naar het hoofddepot te Batavia gezonden werden:

in 1900 4075 kaarten, vereischende f 2377,50 voor drukkosten,	
in 1901 5983	3115,20 . .
in 1902 6400	3710,50 . .

Wanneer verder in aanmerking wordt genomen, dat tengevolge van de vermeerderde ontvangst van hydrographische gegevens uit Indië, het aantal der uit te geven nieuwe kaarten ook voortdurend grooter wordt, waarbij zich nog de omstandigheid voegt, dat de reeds uitgegeven en nog in bewerking zijnde deelen van den Zeemansgids voor den Oost-Indischen Archipel steeds nieuwe kosten zal meebrengen, zoo moet ook steeds meer geld beschikbaar zijn voor de reproductiekosten van bestaande kaarten, benevens voor het bewerken van gidsen.

Aangezien thans in verband met het tot nu toe voor materieel

beschikbaar gesteld bedrag geen hooger eischen aan de afdeeling Hydrographie kunnen worden gesteld, zal bij doorgaand toenemend debiet, dus bij hooger drukkosten, de reproductie van kaarten buiten twijfel geschaad worden. Wil dus de afdeeling Hydrographie behoorlijk aan alle eischen blijven voldoen, dan is het zooals boven gezegd is, noodzakelijk den post, die tot nu voor het materieel van het Indisch gedeelte der afdeeling werd toegestaan, met f 1500 te verhoogen.

Hierdoor bedraagt de restitutie ter zake der Indische hydrographie uit de Indische begroting voor 1904 in haar geheel f 24 620, welke verdeeld is over de artt. 2, 3, 72 en 73, die respectievelijk ontlast worden met een bedrag van f 760, f 800, f 8900 en f 14 160.

Sedert 1 Juli 1902 verscheen een belangrijk verbeterde uitgave van de kaart n°. 207 „Monden van de Eems” en eene nieuwe uitgave der kaart n°. 213 „Eierlandsche gronden”, waarop de in 1902 verrichte opneming dier gronden is aangebracht. Tevens werd het geheel ophalen en nazien der gravure van kaart n°. 214 „De Schelde van Vlissingen tot Antwerpen” ter hand genomen en beëindigd. Ook verscheen de nieuwe West-Indische kaart n°. 211 „Plannen en ankerplaatsen op Aruba, Bonaire en Klein-Curaçao”.

Verder werden de gravures der nieuwe Nederlandsche kaart n°. 202 „Zeegaten aan den Hoek van Holland en van Goeree” en der nieuwe West-Indische kaart n°. 210 „St. Martijn, Saba, St. Eustatius en omliggende eilanden” vervolgd en bovendien een aanvang gemaakt met het graveeren der nieuwe opneming van het Friesche zeegat.

Behalve bovenstaande werkzaamheden werden de verschillende gravures bijgewerkt door het aanbrengen van 6 groote en 217 kleine correcties.

Het bedrag, dat als bate in 's Rijks schatkist werd gestort voor verkoop van Nederlandsche en West-Indische kaarten en beschrijvingen gedurende 1902 bedroeg f 1045.

Eene nieuwe lichtenlijst van Nederland en Koloniën zag het licht, benevens een nieuw boekwerk „Tafelen benoodigd bij het hydrographisch opnemen” en nieuwe drukken van Deel I „Zeegat van Vlissingen en Schelde”, Deel II „Brouwershaven, Veere en Zierikzee” en Deel V „Terschelling, Ameland en Zuiderzee” van de beschrijvingen der Nederlandsche zeegaten.

Dit jaar zullen partiële opnemingen plaats hebben in de Zuiderzee en hare toegangen, die in het Friesche zeegat zullen vervolgd worden, om daarna het zeegat van Ameland op te nemen.

Vde AFDEELING.

Het totaal dezer afdeeling bedraagt f 2 340 860,50 tegen f 2 235 256,50 voor 1903 toegestaan.

Het verschil voor elk artikel, in den toelichtenden staat verklaard, is een gevolg van *hoogere* raming van:

Art. 76. Pensioenen en onderstandenen, met . . . f	104 481,00
Art. 82. Kosten van medailles, enz., met . . .	2 000,00
Art. 83. Gratificatiën, met	400,00

Totaal meer f 106 881,00.

waartegenover eene *lagere* raming van:

Art. 79. Wachtgelden van gewezen burgerlijke ambtenaren, met f 1 200,00

Art. 81. Toelagen, ingevolge art. 3 der wet van 9 Mei 1890 (*Staatsblad* n°. 80), met 77,00

Totaal minder f 1 277,00

Blijft meer f 105 604,00

Vide AFDEELING.

Deze afdeeling is voor 1904 geraamd op f 60 000,00, hetzelfde bedrag als voor 1903 werd toegestaan.

De Minister van Marine,
ELLIS.

STAAT van de traktementen enz. van het korps officieren van administratie bij de zeemacht.

BETREKKINGEN.	Vast trakte- ment 's jaars.	Zee- trakte- ment 's jaars.	Verhoogd zeetraktement tussen de keerkringen 's jaars.	Zeetraktement, behalve de gewone kosten voor overvoer, toegekend bij het opvolgen eener bestemming met particuliere gelegenheid per reis.			Tafeltoe- lage aan boord 's maands.		Korting voor ver- pleging in hos- pitalen en zieken- inrichtingen.	
				Uit Nederland naar Oost-Indië en omgekeerd.	Uit Nederland naar Curaçao en omgekeerd.	Uit Nederland naar Suriname en omgekeerd.	In- Neder- land.	Buiten de zee- gaten van het Rijk in Europa.	Binnen en buiten de zee- gaten van het Rijk in Europa.	In Oost- en West- Indië.
<i>Hoofdinspecteur van admini- stratie</i>	f 2 800		f 300	f 350					f 2	f 3
<i>Geplaatst bij het Departement van Marine</i>		f 2 200								
<i>Buitenslands in afwachting om te repatriëren</i>		2 000								
<i>Inspecteurs van administratie .</i>	2 100		275	250	f 200	f 125	f 25	f 50	2	3
1. Geplaatst in Nederland .		2 000								
2. Bij een eskader		2 300								
3. Gedetacheerd bij het Depar- tement der marine in Oost- Indië		2 000								
4. Geplaatst aan boord zonder een der in art. 3 aange- wezen functiën te vervullen		1 600								
5. Aan wal zonder vrijewoning		2 000								
6. Aan wal met vrije woning.		1 500								
<i>Officieren van administratie 1ste klasse</i>			*	175	150	100	25	50	1,50	2
a. de 8 oudsten	1 500		250							
b. het 2de achttal	1 300		200							
c. de overigen	1 100									
1. Geplaatst aan boord van eenig schip:										
a.		1 400								
b.		1 300								
c.		1 200								
2. Gedetacheerd bij het Depar- tement der marine in Oost- Indië:										
a.		1 400								
b.		1 300								
c.		1 200								
3. Aan wal zonder vrijewoning										
a.		1 400								
b.		1 300								
c.		1 200								
4. Aan wal met vrije woning(*)										
a.		1 100								
b.		1 000								
c.		900								

(*) De aan de officieren van administratie aangewezen woongelegenheden in de hospitalen te Willemsoord en te Hellevoetsluis wordt ten aanzien van het toe te kennen zeetraktement niet beschouwd als te zijn vrije woning.

BETREKKINGEN.	Vast trakte- ment 's jaars.	Zee- trakte- ment 's jaars.	Verhoogd zeetraktement tusschen de keerkringen 's jaars.	Zeetraktement, behalve de gewone kosten voor overvoer, toegekend bij het opvolgen eener bestemming met particuliere gelegenheid per reis.			Tafeltoe- lage aan boord 's maands.		Korting voor ver- pleging in hos- pitalen en zieken- inrichtingen.	
				Uit Nederland naar Oost-Indië en omgekeerd.	Uit Nederland naar Curaçao en omgekeerd.	Uit Nederland naar Suriname en omgekeerd.	In- Neder- land.	Buiten de zee- gaten van het Rijk in Europa.	Binnen en buiten de zee- gaten van het Rijk in Europa.	In Oost- en West- Indië.
<i>Officieren van administratie 2de klasse.</i>			f 150	f 125	f 100	f 75	f 25	f 50	f 1	f 1,50
a. het 1ste twaalfstal . . .	f 1 000									
b. „ 2de „ . . .	900									
c. „ 3de „ . . .	800									
d. de overigen	700									
1. Geplaatst aan boord van eenig schip:										
a.		f 1 000								
b.		800								
c.		600								
d.		400								
2. Gedetacheerd bij het Depar- tement der marine in Oost- Indië:										
a.		1 000								
b.		800								
c.		600								
d.		400								
3. Aan den wal zonder vrije woning:										
a.		1 000								
b.		800								
c.		600								
d.		400								
4. Aan den wal met vrije wo- ning (*):										
a.		800								
b.		600								
c.		400								
d.		200								
<i>Adjunct-administrateur . . .</i>	500	250	125	100	75	50	15	25	0,50	1,50
			tijdelijk belast met eene administratie, of dienende op schepen, waar geen gelegenheid bestaat tot het houden eener afzonderlijke tafel en alzoo deel- nemende aan de officierstafel f 150				tijdelijk belast met eene administratie, of dienende op schepen, waar geen gelegenheid bestaat tot het houden eener afzonderlijke tafel en alzoo deel- nemende aan de officierstafel f 25 f 50			

(*) De aan de officieren van administratie aangewezen woongelegenheden in de hospitalen te Willemsoord en te Hellevoetsluis wordt ten aanzien van het toe te kennen zeetraktement niet beschouwd als te zijn vrije woning.

Toelichting op vorenstaande tabel.

De beslissingen onder welke omstandigheden en voor hoelang het vast-, zee- en verhoogd zeetraktement en tafeltoelagen worden genoten, geschiedt geheel overeenkomstig het bepaalde in de toelichting op den „Staat van traktementen” enz. van de regeling van het korps zeeofficieren waarnaar verwezen wordt.

Bovendien wordt voor officieren van administratie nog afzonderlijk het volgende bepaald:

Tafeltoelage wordt toegekend aan de inspecteurs van administratie, indien zij met eenen oorlogsbodem worden overgevoerd of wel geplaatst zijn bij een eskader.

TEGENWOORDIGE REGELING van traktementen, enz. van de officieren-machinist.

BETREKKINGEN.	Geschatte leeftijdsgrenzen.	Vast traktement 's jaars.	Zeetraktement 's jaars.	Verhoogd zee-traktement 's maands tusschen de keerkningen.	Zeetraktement behalve de gewone kosten van overvoer, bij het opvolgen eener bestemming met particuliere gelegenheid, per reis. *)			Tafeltoelage 's maands.		Voorschot op het zee- en verhoogde zee-traktement bij het aanvaarden eener reis a/b. van een oorlogsschip of met particuliere gelegenheid naar de overzeesche bezittingen.	Voorschot op de tafeltoelage bij vertrek uit of bij terugkeer naar Nederland en voor het aanvaarden van reizen van eenigen duur.		Korting voor verpleging in hospitalen en ziekeninrichtingen.	
					Uit Nederland naar Oost-Indië en omgekeerd.	Uit Nederland naar Curaçao en omgekeerd.	Uit Nederland naar Suriname en omgekeerd.	In Nederland.	Buiten de zee-gaten van het Rijk in Europa.		Naar of uit Oost-Indië.	In alle andere gevallen.	Binnen en buiten de zee-gaten van het Rijk in Europa.	In de overzeesche bezittingen.
		1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.
Inspecteur van den Marine-stoomvaartdienst	52 jaar.	f 2100	f 2000					f 25	f 50				f 2	
Officier-machinist der 1ste klasse.				f 200	f 175	f 150	f 100	25	50	f 600	f 150	f 75	1,50	f 2
de 5 oudsten.	1400													
de overigen	1300													
aan boord			840											
gedetacheerd aan wal			1320											
Officier-machinist der 2de klasse .	52—45 jaar.			150	125	100	75	25	50	400	150	75	1	1,50
de 10 oudsten	1200													
de overigen	1100													
aan boord.			720											
geplaatst bij de opleiding van leerlingen-machinist			1020											
gedetacheerd aan wal.			1200											

BIJZONDERE BEPALINGEN.

*) Aan officieren-machinist, die gedurende den overtocht het bevel voeren over een detachement, wordt boven de in de kolommen 4, 5 en 6 vermelde zeetraktementen toegekend eene toelage van f 100 per reis naar en van Oost-Indië en van f 50 per reis naar en van West-Indië en aan hen, die gedurende den overtocht belast zijn met eenigen anderen dienst, als het medegeleiden van een detachement enz., eene toelage van f 50 per reis naar en van Oost- of West-Indië.

BIJLAGE B VAN DE MEMORIE VAN TOELICHTING. (2DE GED.)

TEGENWOORDIGE REGELING van soldijen van het machinisten-personeel.

R A N G E N , E N Z.	Geschatte leeftijds-grenzen.	Vaste soldij 's maands.	Activiteitssoldij 's maands.		Verhoogde soldij 's maands tusschen de keerkringen.
			Binnen de zeegaten van het Rijk in Europa.	Buiten de zeegaten van het Rijk in Europa.	
Hoofdmachinist der 1ste klasse.	45—39 jaar	f 80	f 70 (1)	f 80	f 60
Na 5 jaren werkelijken dienst in dezen rang . .		90			
Na de daarop volgende 5 jaren werkelijken dienst		95			
Na de volgende 10 jaren werkelijken dienst. . .		100			
Hoofdmachinist der 2de klasse.	39—35 jaar	80	40 (2)	50 (2)	60
Machinist der 1ste klasse.	35—26 jaar	60	35	40	36
Machinist der 2de klasse.	26—21 jaar	40	30	30	24
Adspirant-machinist.	21—19 jaar	20	10	10	12

(1) De hoofdmachinist der 1ste klasse, geplaatst bij de opleiding van leerlingen-machinist, geniet een activiteitssoldij van f 95 's maands.

(2) De hoofdmachinist der 2de klasse, geplaatst bij de opleiding van leerlingen-machinist, geniet een activiteitssoldij van f 65 's maands, en geplaatst bij particuliere etablissementen binnen- en buitenslands een activiteitssoldij van f 70 's maands.

BIJLAGE B₁ VAN DE MEMORIE VAN TOELICHTING.

STAAT

VAN

toekomstige traktementen van de officieren-machinist

EN HET

machinisten-personeel.

BETREKKINGEN.	Geschatte leeftijdsgrenzen.	Vast traktement 's jaars.	Zee-traktement 's jaars.	Verhoogd zeetraktement 's maands tusschen de keerkningen.	Zeetraktement, behalve de gewone kosten van overvoer, bij het opvolgen eener bestemming met particuliere gelegenheid, per reis.		
					Uit Nederland naar Nederlandsch-Indië en omgekeerd.	Uit Nederland naar Curaçao en omgekeerd.	Uit Nederland naar Suriname en omgekeerd.
		1.	2.	3.	4.	5.	6.
Inspecteur van den marine-stoomvaartdienst met den rang van kapitein ter zee.	Onbe- paald — 44 jaar.		f 2 200				
Idem aan wal met vrije woning.		f 2 800	1 700				
Idem met den rang van kapitein-luitenant ter zee.			2 000	f 275	f 250	f 200	f 125
Idem aan wal met vrije woning.		2 100	1 600				
Officier-machinist der 1ste klasse:	44 jaar.						
het eerste 10tal { a		1 500		225			
de overige 15 { b		1 300		200	175	150	100
aan boord { a			1 600				
aan wal zonder { b			1 400				
vrije woning { a			1 600				
aan wal met { b			1 400				
vrije woning { a			1 300				
vrije woning { b			1 100				
Officier-machinist der 2de klasse:	55 jaar.						
het eerste 20tal { a		1 200					
de overige 30 { b		1 100		150	125	100	75
aan boord { hoofd machinekamer { a			1 200				
aan boord { ondergeschikt { b			1 000				
aan boord { ondergeschikt { a			1 000				
aan boord { ondergeschikt { b			900				
aan wal zonder { hoofd eener werk- { a			1 200				
aan wal zonder { plaats { b			1 000				
vrije woning { ondergeschikt { a			1 000				
vrije woning { daarbij werkzaam { b			900				
aan wal met { hoofd eener werk- { a			1 000				
aan wal met { plaats { b			800				
vrije woning { ondergeschikt { a			800				
vrije woning { daarbij werkzaam { b			700				

Bijzondere bepalingen.

- a. Een officier-machinist, geplaatst bij de opleiding van aspirant-machinisten als officier-instructeur, mits bij ministerieele beschikking belast met het geven van onderwijs in eenig wetenschappelijk vak, geniet eene toelage van f 300 's jaars, wanneer hij den rang heeft van luitenant ter zee der 1ste klasse en van f 200 's jaars, wanneer hij den rang heeft van luitenant ter zee der 2de klasse.
- b. Aan officieren-machinist, die, gedurende den overtocht, het bevel voeren over een detachement, wordt boven de in de kolommen 4, 5 en 6 vermelde zeetraktementen, toegekend eene toelage van f 100 per reis naar en van Oost-Indië en van f 50 per reis naar en van West-Indië en aan hen, die, gedurende den overtocht, belast zijn met eenigen anderen dienst, als het medegeleide van een detachement enz., eene toelage van f 50 per reis naar en van Oost- of West-Indië.
- c. Officiëren-machinist, die op eene nader te bepalen wijze het bewijs leveren van meer uitgebreide kennis in eenig wetenschappelijk vak, genieten eene toelage van f 200 's jaars, onder aanteekening, dat de toelagen vermeld onder a en c nimmer tegelijk worden genoten.

Tafeltoelage 's maands.		Voorschot op het zee- en verhoogde zeetraktement bij het aanvaarden eener reis aan boord van een oorlogsschip of met particuliere gelegenheid naar de Overzeesche Bezittingen.	Voorschot op de tafeltoelage bij vertrek uit of bij terugkeer naar Nederland en voor het aanvaarden van reizen van eenigen duur.		Korting voor verpleging in hospitalen en ziekeninrichtingen.	
In Nederland.	Buiten de zeegaten van het Rijk in Europa.		Naar of uit Oost-Indië.	In alle andere gevallen.	Binnen en buiten de zeegaten van het Rijk in Europa.	In de Overzeesche bezittingen.
7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.
					f 2	
f 25	f 50	f 1 500	f 150	f 75	2	f 3
25	50	a 1 000 b 600	150	75	1.50	2
25	50	a 500 b 350	150	75	1	1.50

BETREKKINGEN.	Geschatte leeftijdsgrenzen.	Vast traktement 's jaars.	Zee-traktement 's jaars.	Verhoogd zeetraktement 's maands tusschen de keerkningen.	Zeetraktement, behalve de gewone kosten van overvoer, bij het opvolgen eener bestemming met particuliere gelegenheid, per reis.		
		1.	2.	3.	Uit Nederland naar Nederlandsch-Indië en omgekeerd.	Uit Nederland naar Curaçao en omgekeerd.	Uit Nederland naar Suriname en omgekeerd.
					4.	5.	6.
Hoofdmachinist:	33-29 jaar.						
het eerste 25tal { a		f 1 000		f 100	f 90	f 70	f 60
de overige 35 { b							
hoofd eener machinekamer { a			f 900				
b.			700				
ondergeschikt aan boord dienende { a. . .			700				
b. . .			500				
Na 8 jaren dienst in dien rang en uitzicht op bevordering verloren hebbend mits boven de sterkte gevoerd			1 200				
aan wal zonder { hoofd eener werk- { a. .			900				
vrije woning { plaats { b. .			700				
ondergeschikt { a. .			700				
daarbij werkzaam { b. .			500				
aan wal met { hoofd eener werk- { a. .			750				
vrije woning { plaats { b. .			550				
ondergeschikt { a. .			550				
daarbij werkzaam { b. .			350				
Machinist:	29-21 jaar.						
het eerste 60tal { a		800		75	65	50	40
de overige 80 { b		600					
hoofd eener machinekamer { a			600				
b.			500				
ondergeschikt aan boord dienende { a. . .			400				
b. . .			300				
aan wal zonder { ondergeschikt bij { a. .			400				
vrije woning { een werkplaats { b. .			300				
aan wal met { ondergeschikt bij { a. .			300				
vrije woning { een werkplaats { b. .			200				
Adjunct-machinist	21-19 jaar.	300	200	50			

Bijzondere bepalingen.

a. Een hoofd-machinist geplaatst als instructeur bij de opleiding van aspirant-machinisten, geniet eene toelage van f 150 's jaars, een machinist geniet in dat geval een toelage van f 100 's jaars.

b. Een hoofdmachinist, geplaatst als hoofd van de machinekamer aan boord van een bodem, waar volgens de bemanningslijst een officier-machinist behoort geplaatst te zijn, wordt in het genot gesteld van het minimum zeetraktement van een officier-machinist der 2de klasse, hoofd eener machinekamer. Bij de beschikking zijne plaatsing betreffende bepaald zijnde, dat hij zal deelnemen aan de tafel der officieren, geniet hij de tafelhoelag of tusschen de keerkningen het verhoogde zeetraktement aan dien rang verbonden.

c. Adjunct-machinisten, verplicht tot deelnemen aan de tafel der machinisten, genieten eene tafelhoelag als voor dien rang bepaald is en tusschen de keerkningen het verhoogde zeetraktement van dien rang.

Tafelhoelag 's maands.		Voorschot op het zee- en verhoogde zeetraktement bij het aanvaarden eener reis aan boord van een oorlogsschip of met particuliere gelegenheid naar de Overzeesche Bezittingen.	Voorschot op de tafelhoelag bij vertrek uit of bij terugkeer naar Nederland en voor het aanvaarden van reizen van eenigen duur.		Korting voor verpleging in hospitalen en ziekeninrichtingen.	
In Nederland.	Buiten de zeegaten van het Rijk in Europa.		Naar of uit Oost-Indië.	In alle andere gevallen.	Binnen en buiten de zeegaten van het Rijk in Europa.	In de Overzeesche bezittingen.
7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.
f 15	f 25	f 200	f 60	f 30	f 0,80	f 1,25
15	25	150	60	30	0,60	1,00
10	17,50	100	40	20	0,50	0,75

BIJLAGE BII VAN DE MEMORIE VAN TOELICHTING.

Overzicht der toekomstige regeling van het personeel van den Marinestoomvaartdienst.

Het personeel van den marine-stoomvaartdienst bestaat uit:

2 Inspecteurs van den Marine-stoomvaartdienst met den rang van kapitein ter zee of kapitein-luitenant ter zee.

25 Officiëren-machinist der 1ste klasse met den rang van luitenant ter zee der 1ste klasse.

50 Officiëren-machinist der 2de klasse met den rang van luitenant ter zee der 2de klasse.

Jaarlijks te regelen naar de behoefte, met behoud van de totale sterkte van 240.	60 Hoofdmachinisten,
	140 Machinisten,
	40 Adjunct-machinisten.

De hoofd- en verdere machinisten volgen in rang na de buitengewone adelborsten der Koninklijke Nederlandsche Marine-Reserve.

Opmerking. Het waarschijnlijke verloop in aanmerking nemende, afgeleid uit het verloop in andere korpsen bij de Zeemacht, zal de tijd door te brengen in de verschillende rangen, te beginnen met den laagsten rang (adjunct-machinist), respectievelijk bedragen: 2, 8, en 4 jaar, terwijl alsdan voor de hoogste twee rangen tot den 50jarigen leeftijd 9 jaren beschikbaar zijn.

en verder uit:

Stokers-majoor.

Sergeant-stokers.

Korporaal-stokers der 1ste klasse.

Korporaal-stokers der 2de klasse.

Stokers-olieman	} met den stand van matroos der 1ste klasse.
Stokers der 1ste klasse	

Stokers der 2de klasse, met den stand van matroos der 2de klasse.

Hulpstokers met den stand van matroos der 3de klasse.

Leerlingen-stoker (zoo noodig).

en uit:

Korporaal-stokers	} uitsluitend bestemd voor den binnenlandschen dienst.
Stokers der 1ste klasse	

De sterkte beneden den officiersrang wordt jaarlijks geregeld door den Minister.

Opmerking. Als algemeene grondslag der verdere regeling wordt het rapport der stokerscommissie aangenomen.

De bevordering, aanneming, ontslag en pensionneering zullen geschieden op den voet, als voor de andere korpsen der zeemacht is voorgeschreven; de bevordering in de onderofficiërsrang en bij Ministerieele beschikking en in de lagere rangen bij beschikking van den vlootvoogd.

Voor bevordering in de verschillende rangen wordt geëischt, dat de betrokkene een zekeren dienstdienst heeft in den naastvoorgaanden rang en hij aan de gestelde eischen voor den nieuwen rang voldoet. Stokers in de lagere rangen, die niet aan de gestelde eischen voldoen, zullen echter eveneens in rang kunnen opklimmen of in hun rang hogere bezoldiging verkrijgen, mits zij een hogere mate van bekwaamheid in het stoken bezitten.

Opmerking. Door deze bepaling wordt het behoud van den eigenlijken vurenstoker verzekerd.

Vóór de bevordering tot den officiersrang wordt de hoofdmachinist onderworpen aan een geneeskundig onderzoek, ter constateering van zijne fysieke geschiktheid voor den dienst.

Opmerking. In overweging is voor bevordering tot den rang van officier-machinist der 2de klasse, het voldoen aan een examen te eischen.

Ook om toegelaten te worden tot het afleggen der verschillende examina voor hooger rang, wordt een zekere dienstdienst vereischt.

De bestemming van het personeel is als volgt:

Van den *inspecteur*: algemeene dienst in Nederland en in Oost-Indië.

De *inspecteur* in Nederland is geplaatst in de directie der marine te Willemsoord.

Van den *officier-machinist der 1ste klasse*: hoofd der machinekamer op groote schepen of chef der conservatie of van eene werkplaats op 's Rijks werven.

Van den *officier-machinist der 2de klasse*: hoofd der machinekamer op kleinere schepen of chef der wacht op groote schepen; op 's Rijks werven chef van de conservatie of van een werkplaats of ondergeschikt daarbij werkzaam.

Officiëren van beide rangen kunnen geplaatst worden als dienstdoend ingenieur bij het marine-etablisement te Soerabaja en werkzaam gesteld worden bij de Departementen van Marine in Nederland en in Oost-Indië.

Van den *hoofdmachinist*: hoofd der machinekamer op de kleinste schepen of groote torpedobooten of chef der wacht op grotere schepen; op 's Rijks werven gedetacheerd bij de conservatie en bij werkplaatsen.

Verder kunnen zij voorloopig nog gedetacheerd worden bij het loodswezen of bij den dienst der hydrographie.

Van den *machinist*: chef der wacht of ondergeschikt op de wacht dienstdoende op alle schepen; gedetacheerd bij de conservatie op 's Rijks werven en bij uitzondering bij werkplaatsen.

Verder als de hoofdmachinist.

Opmerking. Het maakt een punt van overweging uit het machinekamerpersoneel van het loodswezen later een afzonderlijk korps te doen vormen.

De officieren en machinisten van alle bovengenoemde rangen kunnen bij particuliere etablissementen worden werkzaam gesteld wanneer daar materieel voor de zeemacht wordt vervaardigd of hersteld.

De detachering bij particuliere etablissementen, *ter instructie* in handwerken en teekenen, geschiedt alleen in den rang van machinist, na eerst aan boord voldoende practisch ontwikkeld te zijn.

Van den *adjunct-machinist*: ondergeschikt dienst doen op alle schepen, tenzij geplaatst zijnde als dienstdoend machinist, in welk geval hij met de andere machinisten rouleert.

Opmerking. Het korps stokers voor binnenlandschen dienst wordt voorloopig gehandhaafd; in de regeling van dat korps zullen geene wijzigingen worden gebracht.

De tegenwoordige opleiding van jongens tot stoker der 3de klasse aan boord van Hr. Ms. *Admiraal van Wassenaer* zal in verband met de nieuwe regeling 1 April 1904 afloopen, terwijl 1 November 1904 de opleiding tot sergeant-stoker aan boord van Hr. Ms. *Gier* gevoegd wordt bij de werfdivisie.

Een overzicht van de benodigde sterkte van officieren-machinist en verder machinisten-personeel wordt aangetroffen in den volgende staat.

BIJLAGE Bii VAN DE MEMORIE VAN TOELICHTING.

STAAT van het benoodigde Machinekamer-personeel, bij oorlogsgevaar
terwijl de schepen voor algemeenen dienst nog buitengaats zijn.

OOST-INDIË.	Officier- machinist.	Hoofd- machinist.	Machinist.	Adjunct- machinist.	Stoker-majoor.	Sergeant-stoker.	Korporaal- stoker der 1ste klasse.	Korporaal- stoker der 2de klasse.	Stoker- olierman.	Stoker der 1ste klasse.	Stoker der 2de klasse en hulpstoker.
2 pantserschip „Regentes” .	4	4	12	6	„	8	14	16	8	14	26
4 pantserdekschip „Holland”	8	8	24	12	„	20	32	36	24	40	68
10 Flottieljevaartuig. . . .	10	„	„	„	30	„	20	10	10	„	„
6 Torpedoboot	„	„	12	6	„	„	„	12	6	„	„
1 Wachtschip	„	„	1	2	„	„	„	2	„	„	„
2 Opnemingsvaartuig	2	„	„	„	6	„	6	2	4	„	„
5 % bovenrol	1	1	3	1	2	1	4	4	3	3	5
Marine-etablisement	4	„	„	„	„	„	„	„	„	„	„
Totaal Oost-Indië	29	13	52	27	38	29	76	82	55	57	99
West-Indië.											
1 pantserschip „Kortenaer” .	1	„	6	3	„	3	5	7	2	13	18
Totaal West-Indië	1	„	6	3	„	3	5	7	2	13	18
Buitengaats.											
2 pantserdekschip „Holland”	8	„	12	6	„	10	16	24	24	48	84
1 pantserschip „Regentes” .	4	„	6	3	„	4	7	11	9	18	36
1 Nautilus	„	„	„	„	„	1	„	2	„	„	„
Totaal buitengaats	12	„	18	9	„	15	23	37	33	66	120
Nederland.											
Gepantserd materieel	4	27	48	38	„	9	21	58	14	56	52
Ongepantserd materieel, wacht- en instructieschepen	3	29	48	43	14	16	34	81	22	84	30
Loodsschepen, achterwiel- sloepen, particuliere vaar- tuigen, Nieuwe Hollandsche waterlinie	„	„	13	„	„	34	1	4	„	34	8
Departement, conservatie, stoomwerkplaats, opleiding adspirant-machinisten,werf- divisie, aanbouw, Marine- reserve	19	1	„	„	„	„	21	„	„	„	„
Totaal in Nederland	26	57	109	81	14	59	77	143	36	174	90
Totaal	68	70	185	120	52	106	181	269	126	310	327

aflossing en
algemeene
dienst.

Hier is de
toekomstige
oorlogsbehoefte
benaderd door
te rekenen met
waarschijnlijke
wijziging van
het materieel,
dat vermoedelijk
geen grooter
personeel zal
eischen dan hier
is opgegeven.

BIJLAGE Bii VAN DE MEMORIE VAN TOELICHTING.

De hier voorgaande staat bevat het personeel, benoodigd bij naderend oorlogsgevaar, zoolang de buitenslands vertoevende schepen nog niet binnen zijn. De officieren-machinist zijn daarbij wat Nederland aangaat berekend voor den gewonen dienst in vredetijd. Breekt een oorlog uit dan vermindert dit aantal met 8, daar dan geen officieren-machinist benoodigd zijn voor conservatie (3), opleiding aspirant-machinisten (2), marine-reserve (2) en werfdivisie (1).

Het voorgestelde aantal (75) is dus voldoende om in den dienst te voorzien en, rekenende voor een behoorlijke aflossing in de overzeesche bezittingen 4 in Holland tegen 3 in Indië noodig te hebben, eveneens voor dit doel.

Het aantal machinisten, in oorlogstijd benoodigd, wordt voltallig gemaakt uit de marine-reserve. In vredetijd zal het

benoodigde aantal bedragen: 46 hoofdmachinisten, 121 machinisten en 66 adiunct-machinisten, totaal 233; eene sterkte, die behoudens het meerdere in sommige en het mindere in andere rangen ongeveer overeenkomt met de voorgestelde formatie van 60 hoofdmachinisten, 140 machinisten en 40 adiunct-machinisten. De vredessterkte dient nog vermeerderd met een zeker percentage wegens ziekte en andere oorzaken niet beschikbaar voor den dienst, dat eerst later, nadat de noodige gegevens verkregen zullen zijn, zal worden vastgesteld.

Voor de aflossing in Oost-Indië, waarbij adiunct-machinisten wegens hun kort dienen in dien rang niet in aanmerking komen, is het personeel, op overeenkomstige gronden redeneerende als bij de officieren-machinist, voldoende.

BIJLAGE BIII VAN DE MEMORIE VAN TOELICHTING.

Tegenwoordige regeling van traktementen en soldijen van de leerlingen-machinist
en het stokerspersoneel.

R A N G E N.	Jaarlijksch traktement.		Activiteits- soldij 's maands.	Verhooging der soldij 's maands tusschen de keerkringen.
	Non-actief.	Actief.		
Stoker-majoor	f 300,00	f 150,00	f 60,00	f 30,00
Sergeant-stoker in het vaste korps	200,00	100,00	54,00	20,00
Sergeant-stoker	—	—	54,00	20,00
Korporaal-stoker	—	—	45,00	16,00
Stoker der 1ste klasse	—	—	35,00	12,00
Stoker der 2de klasse	—	—	25,00	8,00
Stoker der 3de klasse	—	—	20,00	6,50
Leerling-machinist, niet bij de opleiding geplaatst	—	—	20,00	6,66

BIJLAGE BIV VAN DE MEMORIE VAN TOELICHTING.

TOEKOMSTIGE REGELING van traktementen en soldijen van de aspirant-machinisten (niet bij de opleiding geplaatst zijnde) en van het stokers-personeel.

R A N G E N, enz.	Jaarlijksch traktement.		Activiteits-soldij 's maands.	Verhooging der soldij 's maands tusschen de keerkringen.	Tafeltoelage 's maands.	
	Non-actief.	Actief.			In Nederland.	Buiten de zeegaten van het Rijk in Europa.
Stoker-majoor	f 300,00	f 150,00	f 75,00	f 35,00	f 2,50	f 4
Na 4 jaren dienst in dien rang	id.	id.	80,00	40,00	id.	id.
Sergeant-stoker in het vaste korps	200,00	100,00	65,00	25,00	id.	id.
Sergeant-stoker	"	"	65,00	25,00	id.	id.
Na 4 jaren dienst in dien rang	"	"	70,00	28,00	id.	id.
Korporaal-stoker der 1ste klasse	"	"	55,00	16,00	"	"
Na 3 jaren dienst in dien rang	"	"	57,50	18,00	"	"
Na 6 jaren dienst in dien rang	"	"	60,00	20,00	"	"
Korporaal-stoker der 2de klasse	"	"	45,00	16,00	"	"
Na 6 jaren dienst in dien rang, mits in het bezit van het certificaat van goed gedrag en uitmuntende door bruikbaarheid	"	"	50,00	20,00	"	"
Stoker-olierman	"	"	42,00	12,00	"	"
Stoker der 1ste klasse	"	"	38,00	12,00	"	"
Na 3 jaren dienst als zoodanig	"	"	42,00	12,00	"	"
Na 6 jaren dienst als zoodanig	"	"	45,00	15,00	"	"
Stoker der 2de klasse	"	"	25,00	10,00	"	"
Na 1 jaar dienst als zoodanig	"	"	28,00	10,00	"	"
Na 5 jaren dienst als zoodanig en voldoende aan den eisch van bijzonder goed te kunnen stoken	"	"	33,00	10,00	"	"
Hulpstoker	"	"	20,00	8,00	"	"
Leerling-stoker	"	"	10,00	"	"	"
Wanneer zij den leeftijd van 18 jaar bereikt hebben	"	"	15,00	"	"	"
Adspirant-machinist 1) niet bij de opleiding geplaatst	"	"	25,00	10,00	"	"

De stokers der 3de klasse van de vroegere regeling genieten een activiteits-soldij 's maands van f 20 en een verhoogde soldij 's maands tusschen de keerkringen van f 8.

Voor de toelagen wegens het bezit van het certificaat van goed gedrag blijven de bestaande bepalingen van kracht.

1) Vroeger leerling-machinist.

BIJLAGE C VAN DE MEMORIE VAN TOELICHTING.

VERGELIJKEND OVERZICHT der bedragen welke op de verschillende artikelen der begrotingen voor 1903 en 1904 zijn uitgetrokken.

Toegestaan voor 1903.			Geraamd voor 1904.			Meer		Minder	
Art.		Bedrag.	Art.		Bedrag.	dan in 1903.			
Iste AFDEELING.									
1	f	12 000,00	1	f	12 000,00	"		"	
2		103 150,00	2		79 510,00	"		f	23 640,00
		"	3		26 650,00	f	26 650,00	"	
2bis		1 862,50	4		362,50	"		1 500,00	
3		47 472,33 ^s	5		47 964,00	491,66 ^s		"	
4		17,640,00	6		17 640,00	"		"	
5		21 674,00	7		21 476,00	"		198,00	
6		46 403,50	8		47 265,00	861,50		"	
7		39 600,00	9		42 533,33 ^s	2 933,33 ^s		"	
8		66 533,33 ^s	10		60 150,00	"		6 383,33 ^s	
		"	11		6 050,00	6 050,00		"	
		"	12		1 591,66 ^s	1 591,66 ^s		"	
9		11 500,00	13		11 700,00	200,00		"	
10		6 779,00	14		5 155,00	"		1 624,00	
11		1 740,00	15		2 600,00	860,00		"	
12		11 400,00	16		11 400,00	"		"	
	f	387 754,67		f	394 047,50	f	39 638,16 ^s	f	33 345,33 ^s
					Meer	f	6 292,83		
IIde AFDEELING.									
13	f	1 141 975	17	f	1 918 575	f	776 600		"
14		642 100	18		451 000		"	f	191 100
15		1 301 850	19		1 656 982		355 132		"
16		374 050	20		206 000		"		168 050
17		873 410	21		531 880		"		341 530
18		576 000	22		512 000		"		64 000
19		132 000	23		135 500		3 500		"
20		1 340 765	24		1 352 550		11 785		"
21		27 600	25		26 815		"		785
22		5 000	26		5 000		"		"
23		25 570	27		17 190		"		8 380
24		96 000	28		96 000		"		"
25		28 650	29		39 700		11 050		"
	f	6 564 970		f	6 949 192	f	1 158 067	f	773 845
					Meer	f	384 222		

BIJLAGE C VAN DE MEMORIE VAN TOELICHTING.

Toegestaan voor 1903.		Geraamd voor 1904.		Meer	Minder
Art.	Bedrag.	Art.	Bedrag.	dan in 1903.	
IIIde AFDEELING.					
26	f 356 124,00	30	f 351 043,33	"	f 5 080,67
27	55 129,00	31	58 695,00	f 3 566,00	"
28	86 774,00	32	87 391,66 ^s	617,66 ^s	"
29	32 286,00	33	141 265,00	108 979,00	"
30	50 623,00	34	41 585,00	"	9 038,00
31	2 442 000,00	35	2 383 000,00	"	59 000,00
32	49 000,00	36	62 000,00	13 000,00	"
33	440 000,00	37	423 000,00	"	17 000,00
34a	68 391,30	38a	79 252,64 ^s	} 16 747,78 ^s	"
b	60 629,62	b	66 516,06		
35a	8 535,20	39a	9 028,70	} 589,92	"
b	5 553,16	b	5 649,58		
36a	13 938,54	40a	14 540,14	} 4 138,45 ^s	"
b	38 604,24 ^s	b	42 141,10		
37a	7 226,00	41a	7 226,00	"	"
b	17 300,00	b	17 300,00	"	"
c	6 000,00	c	6 000,00	"	"
38a	21 385,00	42a	25 426,66 ^s	} "	318,33 ^s
b	15 725,00	b	11 365,00		
39	20 000,00	43	20 000,00	"	"
40	9 800,00	44	9 500,00	"	300,00
41	804 000,00	45	712 000,00	"	92 000,00
42a	8 601,95	46a	8 643,90	} 6 921,95	"
b	31 421,00	b	38 301,00		
43	49 750,00	47	66 822,67	17 072,67	"
44	19 145,00	48	24 365,00	5 220,00	"
45	88 200,00	49	84 600,00	"	3 600,00
46	67 000,00	50	61 000,00	"	6 000,00
47	34 000,00	51	26 000,00	"	8 000,00
48	5 000,00	52	5 000,00	"	"
f 4 912 142,01 ^s		f 4 888 658,45 ^s		f 176 853,44 ^s	f 200 337,00 ^s
				Minder	f 23 483,56

IVde AFDEELING.

49	f 25 600,00	53	f 25 600,00	"	
50a	31 940,00	54a	32 400,00	} "	f 159 200,00
b	35 900,00	b	24 400,00		
c	154 260,00	c	6 100,00		
51	10 000,00	55	10 500,00	f 500,00	"
52	9 000,00	56	9 000,00	"	"
53	50 031,00	57	50 380,00	349,00	"
54	12 500,00	58	12 500,00	"	"
55	1 227 060,00	59	1 316 080,00	89 020,00	"
56	1 100,00	60	1 100,00	"	"

BIJLAGE C VAN DE MEMORIE VAN TOELICHTING.

Toegestaan voor 1903.		Geraamd voor 1904.		Meer	Minder
Art.	Bedrag.	Art.	Bedrag.	dan in 1903.	
57a	f 19 005,00	61a	f 187 750,00	} f 188 695,00	"
b	205 450,00	b	225 400,00		
58	17 500,00	62	21 500,00		
59	14 815,00	63	31 690,00	4 000,00	"
60	9 600,00	64	6 700,00	16 875,00	"
61a	16 600,00	65a	16 600,00	"	f 2 900,00
b	14 000,00	b	11 000,00	} "	6 118,00
c	4 118,00	c	1 000,00		
62	61 000,00	66	61 000,00		
63	2 815,00	67	22 190,00	"	"
64a	14 388,00	68a	14 388,00	19 375,00	"
b	15 400,00	b	5 400,00	} "	10 000,00
65	50 380,00	69	50 380,00		
66	209 150,00	70	216 470,00		
67	227 815,00	71	177 730,00	"	50 085,00
68	17 606,00	72	18 406,00	800,00	"
69	4 700,00	73	4 700,00	"	"
70	300,00	74	300,00	"	"
71a	27 380,00	75a	26 703,25	} "	1 326,75
b	27 350,00	b	26 700,00		
f 2 516 763,00		f 2 614 067,25		f 326 934,00	f 229 629,75
		Meer		f 97 304,25	

Vde AFDEELING.

72	f 2 106 682,50	76	f 2 211 163,50	f 104 481,00	"
73	35 000,00	77	35 000,00	"	"
74a	1 500,00	78a	1 500,00	"	"
b	8 500,00	b	8 500,00	"	"
75	1 700,00	79	500,00	"	f 1 200,00
76	1 300,00	80	1 300,00	"	"
77	6 424,00	81	6 347,00	"	77,00
78	8 000,00	82	10 000,00	2 000,00	"
79	4 650,00	83	5 050,00	400,00	"
80	42 000,00	84	42 000,00	"	"
81	2 500,00	85	2 500,00	"	"
82	15 000,00	86	15 000,00	"	"
83	1 000,00	87	1 000,00	"	"
84	1 000,00	88	1 000,00	"	"
f 2 235 256,50		f 2 340 860,50		f 106 881,00	f 1 277,00
		Meer		f 105 604,00	

Vide AFDEELING.

85	f 60 000,00	89	f 60 000,00	"	"
----	-------------	----	-------------	---	---

BIJLAGE C VAN DE MEMORIE VAN TOELICHTING.

Afd.	Toegestaan voor 1903.	Geraamd voor 1904.	Meer	Minder
			dan in 1903.	

RECAPITULATIE.

I.	f 387 754,67	f 394 047,50	f 6 292,83	f .
II	6 564 970,00	6 949 192,00	384 222,00	.
III	4 912 142,01 ^s	4 888 658,45 ^s	.	23 483,56
IV	2 516 763,00	2 614 067,25	97 304,25	.
V	2 235 256,50	2 340 860,50	105 604,00	.
VI	60 000,00	60 000,00	.	.
	f 16 676 886,18 ^s	f 17 246 825,70 ^s	f 593 423,08	23 483,56
		Meer . .	f 569 939,52	.

BIJLAGE **D** VAN DE MEMORIE
VAN TOELICHTING.

VERGELIJKEND OVERZICHT

VAN DE

II^{DE} AFDEELING DER MARINEBEGROOTINGEN

OVER HET

dienstjaar 1903 en 1904.

Bij de definitieve begrooting voor 1903 is toegestaan voor:

Artikel.	Aanbouw, tuigen en uitrusten van nieuwe schepen, daaronder begrepen artillerie- en torpedo-bewapening.	Herstelling en uitrusting van schepen in en buiten dienst.	Conservatie van reserveschepen en hunne uitrustingsgoederen.	Aankoop, aanmaak en herstelling van materialen, goederen en voorwerpen voor den voorraad.	Aanschaffing, wijziging en herstelling van geschut, affutage, projectielen, handwapenen, torpedo's enz., behalve voor nieuwe schepen.	Aankoop, onderhoud en herstelling van gereedschappen en werktuigen, aanbouw, onderhoud en herstelling van werfinrichtingen, werkvaartuigen en gebouwen.	Algemeenen dienst, beproevingen en proefnemingen.
13	Ia. f 340 150	Ib ¹ . f 21 700	"	Id. f 35 000	"	If. f 4 000	Ii. f 1 000
	"	Ib ² . 2 500	"	Ie. 3 000	"	Ig. 2 500	Ik. 5 000
	"	Ic. 14 800	"	"	"	Ih. 45 000	"
	IIa. 52 000	IIb ¹ . 41 700	"	IIId. 33 000	"	IIIf. 1 250	IIi. 500
	"	IIb ² . 3 500	"	IIe. 5 000	"	IIg. 6 000	IIk. 2 500
	"	IIc. 7 000	"	"	"	IIh. 6 000	"
	IIIa. 1 000	IIIb ¹ . 63 000	"	IIIId. 14 000	"	IIIIf. 7 000	IIIi. 100
	"	IIIb ² . 3 000	"	IIIe. 1 000	"	IIIg. 7 000	IIIk. 2 500
	"	IIIc. 82 000	"	"	"	IIIh. 30 000	"
	IVa. 200	IVb ¹ . 73 800	"	IVId. 20 000	"	IVIf. 1 300	IVi. 100
	"	IVb ² . 8 000	"	IVe. 2 000	"	IVg. 4 000	IVk. 300
	"	IVc. 47 400	"	"	"	IVh. 7 500	"
	"	Vb ¹ . 19 300	"	Vd. 4 500	"	Vf. 4 000	Vi. 100
	"	Vb ² . 1 000	"	Ve. 200	"	Vg. 2 500	Vk. 500
	"	Vc. 29 300	"	"	"	Vh. 7 000	"
	"	VIb ¹ . 40 700	"	VIId. 2 500	"	VIIf. 1 000	VIi. 25
	"	VIb ² . 1 500	"	VIe. 400	"	VIg. 2 000	VIk. 250
	"	VIc. 13 900	"	"	"	VIh. 3 000	"
14	642 100	"	"	"	"	"	"
15	1 082 500	"	"	"	f 219 350	"	"
16	349 850	"	"	"	24 200	"	"
17	a. 390 000	b. 45 700	"	d. 75 000	"	"	e. 2 000
	"	c. 360 710	"	"	"	"	"
18	"	"	"	576 000	"	"	"
19	"	132 000	"	"	"	"	"
20	Ia. 405 000	Ib ¹ . 13 800	Ic ² . f 21 000	Id. 14 000	"	If. 5 000	Ii. 1 500
	"	Ib ² . 6 000	"	Ie. 6 000	"	Ig. 2 000	Ik. 30 400
	"	Ic ¹ . 17 600	"	"	"	Ih. 44 000	Il. 60 000
	IIa. 8 400	IIb ¹ . 3 200	IIc ² . 3 500	IIId. 2 000	"	IIIf. 1 500	IIi. 250
	"	IIb ² . 700	"	IIe. 23 500	"	IIg. 500	IIk. 11 100
	"	IIc ¹ . 3 600	"	"	"	IIh. 2 000	III. 14 890
	"	"	"	"	"	"	III. 10 700
	"	"	"	"	"	"	IV. 35 000
	"	"	"	"	"	"	V. 7 200
	Vla. 3 000	VIb ¹ . 52 600	VIc ² . 60 000	VIId. 5 000	"	VIIf. 6000	VIi. 1 000
	"	VIb ² . 1 500	"	VIe. 2 000	"	VIg. 4 000	VIk. 7 825
	"	VIc ¹ . 82 000	"	"	"	VIh. 16 000	VII. 34 000
	VIIa. 300	VIIb ¹ . 12 450	VIIc ² . 10 000	VIIId. 3 500	"	VIIIf. 2 000	VIIi. 200
	"	VIIb ² . 1 200	"	VIIe. 10 000	"	VIIg. 1 000	VIIk. 7 100
	"	VIIc ¹ . 16 350	"	"	"	VIIh. 4 500	VIII. 17 000

(Staatsbegroting voor het dienstjaar 1904. 2. VI. 2.)

41

Bij de begroting voor 1904 is uitgetrokken voor:

Artikel.	Aanbouw, tuigen en uitrusten van nieuwe schepen, daaronder begrepen artillerie- en torpedo-bewapening.	Herstelling en uitrusting van schepen in en buiten dienst.	Conservatie van reserveschepen en hunne uitrustingsgoederen.	Aankoop, aanmaak en herstelling van materialen, goederen en voorwerpen voor den voorraad.	Aanschaffing, wijziging en herstelling van geschut, affutage, projectielen, handwapenen, torpedo's enz., behalve voor nieuwe schepen.	Aankoop, onderhoud en herstelling van gereedschappen en werktuigen, aanbouw, onderhoud en herstelling van werfinrichtingen, werkvaartuigen en gebouwen.	Algemeenen dienst, beproevingen en proefnemingen.
17	Ia. f 1 158 000	Ib ¹ . f 16 200 Ib ² . 2 500 Ic. 12 900	"	Id. f 35 000 Ie. 3 000	"	If. f 5 000 Ig. 2 000 Ih. 45 000	Ii. f 1 000 Ik. 5 000
	IIa. 31 000	IIb ¹ . 36 700 IIb ² . 3 500 IIc. 5 000 IIIb ¹ . 58 700 IIIb ² . 2 500 IIIc. 104 300 IVb ¹ . 73 300 IVb ² . 8 000 IVc. 45 550 Vb ¹ . 19 300 Vb ² . 2 000 Vc. 22 400 VIb ¹ . 41 200 VIb ² . 1 500 VIc. 7 100	"	IIId. 33 000 IIe. 5 000 IIIId. 14 000 IIIe. 500 IVd. 20 000 IVe. 2 000 Vd. 4 500 Ve. 200 VIId. 2 500 VIe. 400	"	IIIf. 1 250 IIIg. 6 000 IIHh. 6 000 IIIIf. 5 200 IIIHg. 5 000 IIIHh. 25 000 IVIf. 1 200 IVIg. 4 000 IVHh. 7 000 VIf. 5 000 VGg. 2 500 VHh. 7 500 VIIf. 800 VIGg. 2 500 VIHh. 2 500	IIi. 500 IIk. 3 000 IIIi. 100 IIIk. 2 500 IVi. 100 IVk. 300 Vi. 100 Vk. 500 VIi. 25 VIk. 250
18	451 000	"	"	"	"	"	"
19	1 355 892	"	"	"	f 301 090	"	"
20	138 350	"	"	"	67 650	"	"
21	a. 43 680	b. 3 200 c. 373 000	"	d. 110 000	"	"	e. 2 000
22	"	"	"	"	"	"	"
23	"	135 500	"	512 000	"	"	"
24	Ia. 400 000	Ib ¹ . 15 400 Ib ² . 5 000 Ic ¹ . 19 600	Ic ² . f 22 000	Id. 18 000 Ie. 6 000	"	If. 5 000 Ig. 2 000 Ih. 44 000	Ii. 1 500 Ik. 30 000 Il. 60 000
	IIa. 10 300	IIb ¹ . 3 200 IIb ² . 600 IIc ¹ . 3 600	IIc ² . 4 900	IIId. 1 500 IIe. 25 000	"	IIIf. 1 600 IIIg. 500 IIHh. 1 800	IIi. 250 IIk. 12 500 III. 14 735
	"	"	"	"	"	"	III. 11 500
	"	"	"	"	"	"	IV. 34 000
	"	"	"	"	"	"	V. 7 350
	"	VIb ¹ . 52 600 VIb ² . 2 000 VIc ¹ . 85 000	VIc ² . 60 000	VIId. 4 500 VIe. 1 500	"	VIIf. 5 000 VIGg. 3 000 VIHh. 18 000	VIi. 1 000 VIk. 9 900 VII. 34 000
	"	VIIb ¹ . 11 000 VIIb ² . 1 200 VIIc ¹ . 16 850	VIIc ² . 11 000	VIIId. 3 000 VIIe. 10 000	"	VIIIf. 2 000 VIIIg. 1 500 VIIHh. 4 500	VIIi. 200 VIIk. 7 100 VIII. 18 000

Bij de definitieve begroting voor 1903 is toegestaan voor :

Artikel.	Aanbouw, tuigen en uitrusten van nieuwe schepen, daaronder begrepen artillerie- en torpedo-bewapening.	Herstelling en uitrusting van schepen in en buiten dienst.	Conservatie van reserveschepen en hunne uitrustings-goederen.	Aankoop, aanmaak en herstelling van materialen, goederen en voorwerpen voor den voorraad.	Aanschaffing, wijziging en herstelling van geschut, affutage, projectielen, handwapenen, torpedo's enz., behalve voor nieuwe schepen.	Aankoop, onderhoud en herstelling van gereedschappen en werktuigen, aanbouw, onderhoud en herstelling van werfinrichtingen, werkvaartuigen en gebouwen.	Algemeenen dienst, beproevingen en proefnemingen.
	"	"	"	"	"	"	VIII. f 9 000
	"	"	"	"	"	"	IX. 23 400
	"	"	"	"	"	"	X. 1 800
	"	XIb ¹ . f 19 100	XIc ² . f 42 500	XId. f 3 000	"	XIf. f 4 000	XIi. 100
	"	XIb ² . 1 750	"	XIe. 1 000	"	XIg. 2 000	XIk. 3 500
	"	XIc ¹ . 31 200	"	"	"	XIh. 5 500	XIl. 15 500
	"	XIId ¹ . 3 475	XIId ² . 10 500	XIId. 600	"	XIIf. 350	XIii. 50
	"	XIId ² . 350	"	XIId. 3 000	"	XIIf. 100	XIik. 3 900
	"	XIId ¹ . 2 525	"	"	"	XIIf. 350	XIil. 8 600
	"	"	"	"	"	"	XIil. 5 600
	"	"	"	"	"	"	XIiv. 16 850
	"	"	"	"	"	"	XIv. 1 800
	"	"	"	XVI. 3000	"	"	XVII. 1 500
21	"	"	"	"	"	27 600	"
22	"	"	"	"	"	"	5 000
23	"	"	"	"	"	25 570	"
24	"	"	"	"	"	96 000	"
25	"	"	"	"	"	28 650	"
	f 3 274 500	f 1 281 910	f 147 500	f 848 200	f 243 550	f 419 670	f 349 640

Bij de begroting voor 1904 is uitgetrokken voor:

Artikel.	Aanbouw, tuigen en uitrusten van nieuwe schepen, daaronder begrepen artillerie- en torpedo-bewapening.	Herstelling en uitrusting van schepen in en buiten dienst.	Conservatie van reserveschepen en hunne uitrustingsgoederen.	Aankoop, aanmaak en herstelling van materialen, goederen en voorwerpen voor den voorraad.	Aanschaffing, wijziging en herstelling van geschut, affutage, projectielen, handwapenen, torpedo's enz., behalve voor nieuwe schepen.	Aankoop, onderhoud en herstelling van gereedschappen en werktuigen, aanbouw, onderhoud en herstelling van werfinrichtingen, werkvaartuigen en gebouwen.	Algemeenen dienst, beproevingen en proefnemingen.
	"	"	"	"	"	"	VIII. f 9 600
	"	"	"	"	"	"	IX. 24 450
	"	"	"	"	"	"	X. 1 840
	"	XIb ¹ . f 19 300	XIc ² . f 44 500	XId. f 3 000	"	XIf. f 4 000	XIi. 100
	"	XIb ² . 1 750	"	XIe. 1 000	"	XIg. 2 500	XIk. 3 500
	"	XIc ¹ . 27 300	"	"	"	XIh. 6 500	XIl. 15 750
	"	XIib ¹ . 3 300	XIic ² . 10 000	XIId. 750	"	XIIf. 350	XIii. 50
	"	XIib ² . 400	"	XIie. 3 500	"	XIig. 100	XIik. 3 200
	"	XIic ¹ . 2 125	"	"	"	XIih. 350	XIil. 9 700
	"	"	"	"	"	"	XIli. 6 100
	"	"	"	"	"	"	XIv. 17 000
	"	"	"	"	"	"	XV. 1 850
	"	"	"	XVI. 3 000	"	"	XVII. 1 000
25	"	"	"	"	"	26 815	"
26	"	"	"	"	"	"	5 000
27	"	"	"	"	"	17 190	"
28	"	"	"	"	"	96 000	"
29	"	"	"	"	"	39 700	"
	f 3 588 222	f 1 244 575	f 152 400	f 822 850	f 368 740	f 415 855	f 356 550
	+ f 313 722	— f 37 335	+ f 4 900	— f 25 350	+ f 125 190	— f 3 815	+ f 6 910

BIJLAGE E VAN DE MEMORIE
VAN TOELICHTING.

OVERZICHT van de sommen, uitgetrokken voor de verschillende diensten en onderwerpen, voorkomende in de IIde afdeeling der begroting van het Departement van Marine voor 1904.

<i>Panterschip type „Koningin Regentes“.</i> Art. 17, I, a, f 1 158 000 " 17, II, a, 25 000 " 19, 1 352 292 " 20, 27 350 " 21, 43 680 " 24, I, a, 400 000 " 24, II, a, 10 000 f 3 016 322	<i>Pantserdekschepen.</i> Art. 17, III, b ¹ , f 3 000 " 17, III, c, 75 000 " 17, IV, b ¹ , 1 800 " 17, IV, c, 25 000 " 24, VI, b ¹ , 3 000 " 24, VI, c ¹ , 50 000 " 24, VII, b ¹ , 300 " 24, VII, c ¹ , 8 500 f 166 600	Art. 24, XII, b ¹ , f 300 " 24, XII, c ¹ , 100 f 8 300 <i>Fregatten.</i> Art. 17, III, c, f 500 " 17, IV, c, 400 " 24, VI, c ¹ , 500 " 24, VII, c ¹ , 500 f 1 900	Art. 24, I, c ¹ , f 3 600 " 24, II, b ¹ , 50 " 24, VI, b ¹ , 600 " 24, VI, c ¹ , 2 000 " 24, VII, b ¹ , 100 " 24, VII, c ¹ , 600 " 24, XI, b ¹ , 1 000 " 24, XI, c ¹ , 2 400 " 24, XII, b ¹ , 350 " 24, XII, c ¹ , 400 f 25 300
<i>Vier torpedobooten.</i> Art. 18, f 240 000 <i>Drie torpedobooten klein model.</i> Art. 17, II, a, f 6 000 " 18, 210 000 " 19, 3 600 " 20, 111 000 " 24, II, a, 300 f 330 900	<i>Monitors.</i> Art. 17, I, b ¹ , f 3 000 " 17, I, c, 3 000 " 17, II, b ¹ , 5 000 " 17, III, c, 1 000 " 17, IV, c, 400 " 17, V, b ¹ , 2 500 " 17, V, c, 4 200 " 17, VI, b ¹ , 5 500 " 17, VI, c, 1 000 " 24, I, b ¹ , 4 000 " 24, I, c ¹ , 3 000 " 24, II, b ¹ , 600 " 24, VI, c ¹ , 1 000 " 24, VII, c ¹ , 400 " 24, XI, b ¹ , 3 000 " 24, XI, c ¹ , 5 000 " 24, XII, b ¹ , 300 " 24, XII, c ¹ , 450 f 43 350	<i>Korvetten.</i> Art. 17, V, c, f 4 000 " 17, VI, c, 1 000 " 24, XI, c ¹ , 4 000 " 24, XII, c ¹ , 250 f 9 250 <i>Schoeners.</i> Art. 17, V, c, f 2 000 " 17, VI, c, 1 000 " 24, XI, c ¹ , 3 000 " 24, XII, c ¹ , 250 f 6 250	<i>Torpedobooten.</i> Art. 17, I, b ¹ , f 500 " 17, I, c, 2 000 " 17, II, b ¹ , 200 " 17, III, b ¹ , 1 600 " 17, III, c, 4 000 " 17, IV, b ¹ , 2 500 " 17, IV, c, 3 000 " 17, V, b ¹ , 400 " 17, V, c, 3 500 " 17, VI, b ¹ , 1 200 " 17, VI, c, 1 000 " 24, I, b ¹ , 600 " 24, I, c ¹ , 8 000 " 24, II, b ¹ , 50 " 24, VI, b ¹ , 3 000 " 24, VI, c ¹ , 6 000 " 24, VII, b ¹ , 300 " 24, VII, c ¹ , 1 000 " 24, XI, b ¹ , 1 000 " 24, XI, c ¹ , 4 000 " 24, XII, b ¹ , 50 " 24, XII, c ¹ , 125 f 44 025
<i>Holland boot.</i> Art. 18, 1 000 <i>Panterschepen.</i> Art. 17, I, c, f 1 500 " 17, III, b ¹ , 32 000 " 17, III, c, 14 300 " 17, IV, b ¹ , 28 000 " 17, IV, c, 7 000 " 17, V, c, 600 " 17, VI, c, 500 " 24, I, c ¹ , 1 000 " 24, VI, b ¹ , 25 000 " 24, VI, c ¹ , 14 000 " 24, VII, b ¹ , 4 500 " 24, VII, c ¹ , 1 850 " 24, XI, c ¹ , 1 000 " 24, XII, c ¹ , 200 f 131 450	<i>Riviervaartuigen.</i> Art. 17, V, b ¹ , f 1100 " 17, V, c, 600 " 17, VI, b ¹ , 3 000 " 17, VI, c, 500 " 24, XI, b ¹ , 1 800 " 24, XI, c ¹ , 900	<i>Kanonneerbooten.</i> Art. 17, I, b ¹ , f 200 " 17, I, c, 3 400 " 17, II, b ¹ , 300 " 17, III, b ¹ , 600 " 17, III, c, 1 000 " 17, IV, b ¹ , 500 " 17, IV, c, 1 500 " 17, V, b ¹ , 800 " 17, V, c, 1 500 " 17, VI, b ¹ , 3 000 " 17, VI, c, 1 100 " 24, I, b ¹ , 300	

Schoeners bestemd tot bescherming der visscherij en politie-toezicht in de Noordzee.

Art. 17, III, b ¹ , f	3 500
" 17, III, c,	2 000
" 17, IV, b ¹ ,	8 500
" 17, IV, c,	3 000
" 24, VI, b ¹ ,	3 500
" 24, VI, c ¹ ,	3 000
" 24, VII, b ¹ ,	1 200
" 24, VII, c ¹ ,	1 000
f	25 700

Wachtschip „Adolf, Hertog van Nassau”.

Art. 17, III, b ¹ , f	3 500
" 17, IV, b ¹ ,	12 000
" 24, VI, b ¹ ,	3 500
" 24, VII, b ¹ ,	600
f	19 600

Wachtschip „Prins Maurits”.

Art. 17, I, b ¹ , f	2 000
" 17, II, b ¹ ,	5 500
" 24, I, b ¹ ,	2 000
" 24, II, b ¹ ,	400
f	9 900

Wachtschip „van Galen”.

Art. 17, V, b ¹ , f	2 500
" 17, VI, b ¹ ,	5 000
" 24, XI, b ¹ ,	1 500
" 24, XII, b ¹ ,	350
f	9 350

Instructie- en logementschepen.

Art. 17, I, b ¹ , f	5 500
" 17, II, b ¹ ,	10 700
" 17, III, b ¹ ,	12 000
" 17, III, c,	4 500
" 17, IV, b ¹ ,	17 500
" 17, IV, c,	4 750
" 17, V, b ¹ ,	10 000
" 17, V, c,	5 000
" 17, VI, b ¹ ,	22 500
" 24, I, b ¹ ,	6 000
" 24, II, b ¹ ,	1 200
" 24, VI, b ¹ ,	11 000

Art. 24, VI, c ¹ , f	8 000
" 24, VII, b ¹ ,	3 000
" 24, VII, c ¹ ,	2 000
" 24, XI, b ¹ ,	9 000
" 24, XI, c ¹ ,	6 000
" 24, XII, b ¹ ,	1 750
f	140 400

Diversen.

Art. 17, I, b ¹ , f	5 000
" 17, I, c,	3 000
" 17, II, b ¹ ,	15 000
" 17, II, c,	5 000
" 17, III, b ¹ ,	2 500
" 17, III, c,	2 000
" 17, IV, b ¹ ,	2 500
" 17, IV, c,	500
" 17, V, b ¹ ,	2 000
" 17, V, c,	1 000
" 17, VI, b ¹ ,	1 000
" 17, VI, c,	1 000
" 21, b,	3 200
" 21, c,	373 000
" 21, e,	2 000
" 24, I, b ¹ ,	2 500
" 24, I, c ¹ ,	4 000
" 24, II, b ¹ ,	900
" 24, II, c ¹ ,	3 600
" 24, VI, b ¹ ,	3 000
" 24, VI, c ¹ ,	500
" 24, VII, b ¹ ,	1 000
" 24, VII, c ¹ ,	1 000
" 24, XI, b ¹ ,	2 000
" 24, XI, c ¹ ,	1 000
" 24, XII, b ¹ ,	200
" 24, XII, c ¹ ,	350
" 24, XVI,	3 000
" 24, XVII,	1 000
f	442 750

Inrichtingen behoorende tot de actieve zee-macht (torpedo-dienst, enz.).

Art. 17, I, b ² , f	2 500
" 17, II, b ² ,	3 500
" 17, III, b ² ,	2 500
" 17, IV, b ² ,	8 000
" 17, V, b ² ,	2 000

Art. 17, VI, b ² , f	1 500
" 24, I, b ² ,	5 000
" 24, II, b ² ,	600
" 24, VI, b ² ,	2 000
" 24, VII, b ² ,	1 200
" 24, XI, b ² ,	1 750
" 24, XII, b ² ,	400
f	30 950

Conservatie van reserveschepen en hunne uitrusting.

Art. 24, I, c ² , f	22 000
" 24, II, c ² ,	4 900
" 24, VI, c ² ,	60 000
" 24, VII, c ² ,	11 000
" 24, XI, c ² ,	44 500
" 24, XII, c ² ,	10 000
f	152 400

Aankoop, aanmaak, aanschaffing en herstelling van magazijnsgoederen.

Art. 17, I, d, f	35 000
" 17, II, d,	33 000
" 17, III, d,	14 000
" 17, IV, d,	20 000
" 17, V, d,	4 500
" 17, VI, d,	2 500
" 21, d,	110 000
" 22, a,	210 000
" 22, b,	52 000
" 24, I, d,	18 000
" 24, II, d,	1 500
" 24, VI, d,	4 500
" 24, VII, d,	3 000
" 24, XI, d,	3 000
" 24, XII, d,	750
f	511 750

Aanmaak, aanschaffing en herstelling van artillerie- en torpedo-goederen voor den voorraad.

Art. 17, I, e, f	3 000
" 17, II, e,	5 000
" 17, III, e,	500
" 17, IV, e,	2 000
" 17, V, e,	200

Art. 17, VI, e, f	400
" 19,	301 090
" 20,	67 650
" 24, I, e,	6 000
" 24, II, e,	25 000
" 24, VI, e,	1 500
" 24, VII, e,	10 000
" 24, XI, e,	1 000
" 24, XII, e,	3 500
f	426 840

Werf-inrichtingen en werkvaartuigen.

Art. 17, I, f, f	5 000
" 17, II, f,	1 250
" 17, III, f,	5 200
" 17, IV, f,	1 200
" 17, V, f,	5 000
" 17, VI, f,	800
" 24, I, f,	5 000
" 24, II, f,	1 600
" 24, VI, f,	5 000
" 24, VII, f,	2 000
" 24, XI, f,	4 000
" 24, XII, f,	350
f	36 400

Gebouwen.

Art. 17, I, g, f	2 000
" 17, II, g,	6 000
" 17, III, g,	5 000
" 17, IV, g,	4 000
" 17, V, g,	2 500
" 17, VI, g,	2 500
" 24, I, g,	2 000
" 24, II, g,	500
" 24, VI, g,	3 000
" 24, VII, g,	1 500
" 24, XI, g,	2 500
" 24, XII, g,	100
f	31 600

Gereedschappen en werktuigen van algemeen aard.

Art. 17, I, h, f	45 000
" 17, II, h,	6 000
" 17, III, h,	25 000
" 17, IV, h,	7 000

Art. 17, V, <i>h</i> ,	f 7 500
" 17, VI, <i>h</i> ,	4 500
" 24, I, <i>h</i> ,	44 000
" 24, II, <i>h</i> ,	1 800
" 24, VI, <i>h</i> ,	18 000
" 24, VII, <i>h</i> ,	4 500
" 24, XI, <i>h</i> ,	6 500
" 24, XII, <i>h</i> ,	350
	f 168 150

Proefnemingen.

Art. 17, I, <i>i</i> ,	f 1 000
" 17, II, <i>i</i> ,	500
" 17, III, <i>i</i> ,	100
" 17, IV, <i>i</i> ,	100
" 17, V, <i>i</i> ,	100
" 17, VI, <i>i</i> ,	25
" 24, I, <i>i</i> ,	1 500
" 24, II, <i>i</i> ,	250
" 24, VI, <i>i</i> ,	1 000
" 24, VII, <i>i</i> ,	200
" 24, XI, <i>i</i> ,	100
" 24, XII, <i>i</i> ,	50
	f 4 925

Algemeene dienst, wachten, en toelagen.

Art. 17, I, <i>k</i> ,	f 5 000
" 17, II, <i>k</i> ,	3 000
" 17, III, <i>k</i> ,	2 500
" 17, IV, <i>k</i> ,	300
" 17, V, <i>k</i> ,	500
" 17, VI, <i>k</i> ,	250
" 24, I, <i>k</i> ,	30 000
" 24, II, <i>k</i> ,	12 500
" 24, VI, <i>k</i> ,	9 900
" 24, VII, <i>k</i> ,	7 100
" 24, XI, <i>k</i> ,	3 500
" 24, XII, <i>k</i> ,	3 200
	f 77 750

Mindere geëmployeerden.

Art. 24, I, <i>l</i> ,	f 60 000
" 24, II, <i>l</i> ,	14 735
" 24, VI, <i>l</i> ,	34 000
" 24, VII, <i>l</i> ,	18 000
" 24, XI, <i>l</i> ,	15 750
" 24, XII, <i>l</i> ,	9 700
	f 152 185

Kosten der politie.

Art. 24, III,	f 11 500
" 24, VIII,	9 600
" 24, XIII,	6 100

f 27 200

Kosten der magazijnen van scheepsbouw en uitrusting.

Art. 24, IV,	f 34 000
" 24, IX,	24 450
" 24, XIV,	17 000

f 75 450

Kosten der magazijnen van kleeding en levensmiddelen.

Art. 24, V,	f 7 350
" 24, X,	1 840
" 24, XV,	1 850

f 11 040

Kosten buitenslands.

Art. 22, <i>a</i> ,	f 250 000
" 23,	135 500

f 385 500

Kosten der werkvaartuigen.

Art. 25,	f 26 815

Reis- en verblijfkosten.

Art. 26,	f 5 000

Nieuwe werken, huur van terreinen enz., gemeenten polderlasten.

Art. 27,	f 17 190

Onderhoudswerken.

Art. 28,	f 96 000

Nieuwe werfstoomwerktuigen.

Art. 29,	f 14 300

Licht, water enz.

Art. 29,	f 25 400